

ӨЙҮҮН — РЕСПУБЛИКА КҮНЭ

PDF Compressor Free Version

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

Энэсэдэм

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2009 с.
Муус устар

25

күнэ
Субуота
№ 53-54
(10191)

1996, 2005 сылларга республика баатыр хаһыата

Хайдах олордугут, ыаллар?

КЫҤАМНЫЫЛААХ ҮЛЭ — СИТИҤИИ ТӨРДӨ

Түбэ орто оскуолата быйыл 85 сыллаах үбүлүөйүн бэлитээри бэлэмнээр. Күтүөт буолан иккис дойдуну онгостубут Н.С. Охлопков 80 сааһын кытта бу улахан даата дүөрэлэспит икки төгүл үөрүүлээх-Николай Семенович бу дыя туулларыгар улахан өгөөх.

Үбүлүөйгэ бэлэмнэнэн коллектив өрө көтөүллүү элэтик үлэни сылдыар. Кинигэ таһаараары матырыйаал хомуллар. Материальной-технической база хагатыллар. Ол курдук кабинеттар ааннара барыта уларытылган сандардыллыбыт. Манна төрөппүттэр харчы хомууан төһүү күүс буолбуттар. «Үөрэҕири» национальной бырайыак чэрчитинэн 124 тыһ. солк. суумаа саҥа миэбэл атылаһыллыбыт. Онон кылаастар этэртэ барыта уларытыллыбыт. Оскуола директора Сардаана Николаевна Лукина, төһө да эдэрин иһин коллективы кыһа-хото тутан салайар, сөптөөхтүк үлэлэтэр.

Үбүлүөйү ытыгыга выпускниктар оруоллара улаханан кинилэри кытта үлэлээлэр, оскуоланы араас сылларга бүтэрбит дьон бэйэлэрин ахтыларын, хаартыскаларын хомуйан биэрэхтэрэ. 1993 сылтан Түбэ оскуолата орто оскуола статуһун ылбыта. Бастакы выпускниктара билигин улууска, республикаҕа биллэр дьон: нэһилиэк баһылыга Константин Федоров, «Дыгын оонньуулары» 6 төгүллээх чемпиона Николай Дьяконов о.д.а. Куоракка мантан төрүттээх үгүс киһи олоһор, кинилэр ортолоругар Н.С. Охлопков кэргэнэ, бастакы букубаар авторун М.Е. Охлопкованы, «Саха Левитанын» А.Н. Готовцевы, СР Суруйааччыларын союһун правленийтын чилиэнин Е.П. Пестрякову-Дьөгөөр Түбэни о.д.а. киэн туттан ааттыллар. Кинилэр оскуолаҕа быһаччы сыһыаннаахтар. М.Е. Охлопкова аанан убастабылларын биллэрэн музей дыһэтэ

тутулан бүппүт, ис онгоһуута хаалбыт. Бу музей ыам ыйыгар Н.С. Охлопков 80 сааһын көрсө аһыллыахтаах. Музейи тэрийи-ытык изспит буолар диэн коллектив этэр. Оскуолаҕа Мария Егоровна Охлопова аатын биэрээри туруорсаллар.

«Биһиги саҥа оскуолабыт» диэн сүүрээни олоххо киллэрээри коллектив бүтүүнэ үлэлээр. Ол сизиринэн физика, химия кабинеттара саҥа оборудованиенан хааччылыбыттар. Үөрэх управлениета кабинеттары тупсарыыга, компьютернай техниканан көмөлөспүт. Элбэх компьютер ыһыллан 2009 сылга туспа информатика кабинета аһыллыбыт, саҥа миэбэлэнэн толоруллубут, бары компьютердар интернекка холбонмуттар. Манна оҕолор компьютерга үлэни үөрэнэллэр, эдэр учууталлар эбиттэн киһэ кэлэн үлэтиллэр, билиилэри хагатыллар, кэтэхтэн үөрэнэр дьон кэлэн туһаналлар, нэһилиэк дьаһалтата отчуотун ытар. Быһата, нэһилиэк барыта туһанар кабинета буолбут. Саҥа дьылтан интерактивной дуоска ыһыллан оҕолор да, учууталлар да үлэтиллэригэр усулуобуйа тэриллэбит. Оскуола иһинэн локальной ситим үлэтир, бу ситимгэ салапта, библиотека холбонуктара. 2012 сылга диэри ситимгэ бары холбонуктаахтар.

(Бүтүүтүн 6-с стр. көр)

Мин маннык этиилээхин

САЙДЫЫ СУОЛУН ТУТУҤУОХХА

Соторугааҕыта Нам улууһун күннэрэ Дьокуускай куоракка бэрт тэрээһиннээхтик, өрө көтөүллүү элэтик ытыллыбыттар. Улуус, нэһилиэк дьаһалталара, нэһиликкэ биригэ үлэспиттэр өтө көстөр. Маннык улахан далааһыннаах тэрээһин хайаан кыра эмэ ситэтэ, алҕаа суох буолуой, ону эридьиэсти барбакка, сүннүүнэн, тэрээһин Нам дьонун сомоҕолоото, муста, биир өйгө-санааҕа аҕалла диэн сыаналыбын.

Мантан ситэттэрэн уонна уопсайынан даҕаны улууһун инники сайдыытын туһунан иитиэхти сылдыбыт, одон-додон да буоллар, кыра санааларбын дьон-сэргэ дүүлүгэр таһаарыахпын баҕарбын. Баҕар, биэр эмэ санаам болҕомтоҕо ыһыллыа, олоххо киириэ. Урукку өттүгэр Наммыт сайдыытыгар сыһаннаан туризм кэскиллээгин, түүннэри үлэтир аптека баар буолуохтааҕын, суол-иис, телевидение уо.д.а. туһунан суруйан турардаахпын. Бэйэм социальнай эйгэ үлэтирибинэн да эбитэ буолуо, санааларым бу хайыскаҕа түмүллүлэр.

Бастакыта. Улуус мунньабын депутаттара 2005 с. Нам гимнин (Өрөгөй ырыатын) биэрэппиттэрэ. Талааннаахтар В. Ушницкай тылын, В. Зырянов, музыкатын суруйбуттара. Гимн улуус дьонун-сэргэтин биэр санааҕа, сомоҕолоһууга түмүктээх, тылын билии, ис хоһоонун өйдөөһүн улуус олохтоохторугар барыларга сыһыаннаах. Ити кыаллабакка турар боппурус. Гимн тыла бэчээттэммитэ, тарҕаммыта да дэлэйэ суох курдук. Маны элбэттиэххэ, тэтиэттиэххэ, үөрөттиэххэ. Бу үлэҕэ оҕо-аймахтан саҕалаан ыччат, нэһиликкэ барыта кыттыахтаах.

Иккиннэн, улуус киинигэр, нэһиликтэргэ төрөөбүт-үөскээбит, тапталлаах Наммыт туһунан сурукта-бичиктэ, аныгылыы баннердары тэнигиттэ, кестүүлүү сирдэргэ, аартыкка, уулусса-ларга ыйыахха. Үбүн-харчытын хас биридди тэрилтэ, салаа биридиилээн уонна кыттыһан плакат сыанатан уюунары ирдийэххэ сөп. Бу тэрээһин ыччат дьон, нэһиликкэ өйө-санаата чочуллуутугар, төрөөбүт дойдуга тапталы иити-игэ, кининэн киэн туттууга суолтата улахан буолуох этэ.

Үсүнүнэн, Нам туһунан сувенирдары оворон дэлэтиэххэ. Манна чааһынай тэрилтэлэр, предпринимателлэр, биридиилээн дьон-сэргэ, оскуолалар уо.д.а. үлэлэтиэхтэрин сөп. Нам улууһун туһунан хаартыскалары, халандаардары, уруучкалары, вымпеллары, тэтэрээттэри, блокноттары уо.д.а. аныгы технология көмөтүнэн киһи онорон сөп. Бэлэххэ-туһахха, кэһинигэ уонна уопсайынан даҕаны төрөөбүт дойдуга сыһыары тутан бу үлэ тэрилиннэр, көдүүстээх, дириг суолталаах буолуо этэ. Бу хайыскаҕа Намнаагы педагогическай колледж үлэлээр эрээри, сөбүгэр сыаналаах, тэттик, тып-тап, дьобус сувенирдар суохтар.

Төрдүнүнэн, улууспутугар баар үгүкүү-ырыа ансамблларыгар болҕомтону ууруохха! Ансамбллар байлаллар, үлэһиттэрэ бэйэлэрин кыахта-рынан үлэли-хамсы сатыллылар. Бу күннэргэ

«Мичээрдэр» үбүлүөйдээбиттэрэ. Ол эрээри бу холбохторуга усулуобуйа бэрдэ суох, үлэ соччо өнүйбөт, кинилэргэ улаханнаах наадыйалар дуу дии саныбын. Ансамбллар, бастатан туран, үлэ-лэрин ис хоһооннор арыый тутаскыда. Итини туох да өһүргэниитэ суох билиниэххэ наада. Үгүкүүлэр туруорулуулара, уобараһы биэриилэрэ, аныгы матыыптары, композициялары булуу-лара судургутуйда. Сорох ансамбллары сылы-сыллаан улуус улахан сыаналарыгар көрбөт буоллубут. Көстүүмнэр олус эргэрдиилэр, бүтүлэр. Көстүүмнэри тиктэри элбэх үптэн -харчыттан тутулуктаах. Ону агардас биэр ансамбль кыай-бат буолуохтаах. Эбитин эттэххэ, тиктэрдэхтэ-ринэ даҕаны, наһаа халыбайдык, ким хайдах са-нырынан үлүбэй тиктэрэллэр. Он-дүүһүн ал-тыһыта, оһуор-мандр ис хоһооно тутуһуллубаттар. Бу тиэмэҕэ анал үөрэтиилэр, семинардар хайаан да наадалар. Ансамбллар айар отчуоттарын сылын айы ирдийэххэ. Кэпэсти, мунньах тэриллэн, кыалынарына, анал програм-ма онгоһуллан үлэни тупсарарга үлэлэниг диэн этиилээхин.

Бэсисинэн, намнар бэйэбит сахалыы кылгас киинэлэри устарга үлэлэтиэбин. Билигин НПК-ҕа А. Замятин салайааччылаах бөлөх уонна А. Шестаков аатынан культура киинэ, биридиилээн оскуолалар кыра-кыра тэттик киинэлэри устан хоһооллор. Ис хоһооннорун, тутулларын, киинэ уһуллуутун туһунан туспа кэпэсти, ону ырып-пашпын. Бу баҕалаах, сии саҕалааһыннардаах дьы-ала атаҕар туруон наада. Режиссер үөрэхтээх И. Новиков бу дьыаланы үүннэн-тэһиннэн тэрий-иэн, салайан, сүбөлөөн-амалаан ытытан сөп дии саныбын. Улууска киинэни устар кийн тэрий-иэн, былааннаахтык үлэлээр кэм кэллэ быһылаах. Биһиги тэһнээх улуустарбыт чурапчылар, мэнгэ-хаҕаластар бу дьыаланы баһылан эрэллэр. Олох-тон хаалсыбакка толкуйдуохха.

Алтыһынан, саҕарар саҕабытыгар, этэр, суруйар тылбытыгар болҕомтолохтук сыһыанна-һабын. Нууччалыы-сахалыы саҕарарбытыгар эбии сыһаалахтык саҕарар-суруйабыт, лите-ратурнай тыл нуормата тутуһуллубат. Онуоха, ба-статан туран, көрдөрөр-иһитиннэрэр средстволар (хаһыат, телевидение) күүскэ үлэлэтиэхтээхтэр. Улахан мунньахтарга, түмсүүлэргэ тыл этэр, са-нарар салайааччыларбыт, специалистарбыт тыл-ларын ис хоһоонугар, стиллэригэр, тутулларыгар тийэ болҕомтолоох буолуохха. Хайдах-ханна, тугу саҕаратан үгүс боппурус тутулуктааһын өйдүөхтүгүн наада. Онон тылга-өскө сыһыаны тупсары — барыбыт дьыалабыт буоларын ум-нумуобун.

Улууһун күндү олохтоохторо! Эппит санаа-ларбын ааҕангыт, санааларгытын эттэргит, бэрт буолуох этэ. Наммыт улууһа сайда, чэчири ту-рарын туһугар өйбүтүн-санаабытын биригэ түмүөбүгү, үлэлиэбин-хамсыабын диэн ыгыра-бын.

М. ИГНАТЬЕВА
Нам сба.

НАМ УЛУУҺУН КҮНДҮ, ЫТЫК-МААНЫ ОЛОХТООХТОРО!

Эһигини Саха республикатын күнүнэн «Нам улууһа» муниципальной тэриллии аатыттан иттигик-истингик ээрдэлибин!

Республикабыт тэриллэтигэр биһиги улууспут киэн туттар, саха нуруотун чулуу уола, Саха республикатын, Киргизия, Казахстан биллэр го-сударственной уонна политической деятелэ М.А. Аммосов оруолун биһи-ги үрдүктүк тутан холбур онгостубут.

Республикабыт президентин, правительствотун көмөлөрүнэн биһиги биригэ түмсэн, сомоҕолоһон, биэр санаанан үлэлээн-хамсаан төрөөбүт улууспут социальнай-экономической баһыаннаҕа сайдыытын, дьоно-сэргэтэ бигэ туруктаах буолуутун сайыннарыах тустаахпыт.

Баҕарабын улууспут бары олохтоохторугар үтүө доруобуйаны, тус олохторугар дьолу-соргуну, ситиһиллээх, таһаарылаах үлэни.

А. ИЛЫН, «Нам улууһа» МТ баһылыга

УЛУУСПУТ ЫТЫК-МААНЫ ОЛОХТООХТОРО!

Бу дьыл от ыйын 1-5 күннэригэр Саха сирин олимпиадата Манчаары оонньуута Олонго дойдутугар Бүлүү улуусугар ытыллар. Бу улахан күрэхтэһини республикабыт дьоно-сэргэтэ долгуяа кэтэһэр уонна бэлэмнээр. Биһиги улууспут сүүмэрдэммит хамаандатыгар күүстээх-уохтаах, бэйэлэригэр эрэнэр спортсменнар талыһыннылар, оонньууга бэлэмнээр күрэххэ кытта сылдыал-лар, онон биһиги кинилэргэ эрэлбит улахан. Спортсменнарбыт үрдүк ситиһи-лээх кэллэлэрин туһугар, бу кылгас бириэмэҕэ тэһимнээх уонна тэрээһиннээх үлэ барыан наада. Өскөтүн биһиги хамаандабыт быйылгы Манчаары оонньуу-тугар ситиһиллээхтик кытыннабына аныгы сырыыга Манчаары оонньуута Нам улуусугар ытылларын туруорсарга улахан күс-көмө буолар.

Холбур, Пекингэ буолбут Олимпиаданан сибээстэн үгүс саҥа тутуу барытын билэ-көрө сылдыабыт. «Дети Азии» оонньууларыгар куоралпыт хай-дах курдук тупсабыт көрүгүнэммитэй!

Оонньуу ытыллыбыт улуустарыгар Мэнгэ-Хаҕаласка, Сунтаарга үгүс ту-туу барытын эһиги бэйэбит көрбүт-истибит буолуохтаахпыт. Ол курдук Нам-мыт сирэ социальнай-экономической баһыаннаҕа тупсарын туһугар, улуус-пут нэһиликкэтин олоҕо материальной уйгута үрдүүрүгэр, эт-хаан өттүнэн чэдиик буоларын туһугар үгүс тутуу барыа.

Культурнай-спортивной комплекс тутулан үлэҕэ киириэ, 3000 миэстэлээх аныгылыы быһылаах стадион килбэйиэ, Нам селотун паркатыгар капитальной өрөмүөн барыа, Нам педагогической колледжыгар эбии элбэх миэстэлээх оло-роп тупсабын уонсай дьыт тутулуо. Элбэх социальнай объект өрөмүөннэни-эхтэрэ. Наммыт селотун иһинээҕи суол онгоһуллуо. Итиннээх нэһиликкэҕэ үлэ миэстэтэ тахсыа, дьон-сэргэ үлэлээх буолуо. Наммыт улууһа сайдарын туһугар олук уурдулуо этэ.

Күндү биэр дойдугаахтарбыт!

Кэчээри ыччаппыт чөл олохтоох, инникигэ кэскиллээх, улууспут сүүмэр-дэммит хамаандага хаалбыт күннэргэ таһаарылаахтык дьарыктаналларыгар уонна Бүлүү куоратыгар Эҥсизли улуу хочотун аар-саарга аатырдар, суон сурабырдалларыгар бары биэр буолан сомоҕолоһон, инники кэскилбит, эрэл-бит сайдарын туһугар быһаарыны ыһынан биэр күннээх хамнаһытын, ким төһө кыахтааһын көмөлөһөрүгүгэр ыгырабыт.

А. ИЛЫН, улуус баһылыга, Н. СЛЕПЦОВ, улуус баһылыгын 1 солбуй-ааччы, А. ХРИСТОФОРОВ, улуус мунньагын председателэ, А. СОФРО-НОВ, спорт отделын начальнига, улуус спортсменнара: Н. ДЬЯКОНОВ, Е. ИВАНОВ, А. ГЛАДКОВ, Ю. ЭВЕРСТОВ, А. СОФРОНОВ о.д.а., нэһиликтэр бары баһылыктара

РЕКВИЗИТТЕР:

Наименование: ФКУ МФ РС(Я) по Намскому улусу (Администрация МО «Намский улус») Доп офис 8603/067
ИНН/КПП 1417006575 / 141701001
Р/с N 40703810476003067070
Банк: Филиал N 8603 Якутское отделение г. Якутск
БИК 049805609
К/с N 30101810400000000609
Юридический адрес: 678380, Намский улус, с. Намцы, ул. Октябрьская, 1.
ОГРН: 1031400796965
л/с 36000170032
ФКУ МФ РС(Я) по Намскому улусу
Код дохода 16430302050050000180

ПРОГРАММА

проведения всемирного дня солидарности трудящихся

Дата проведения: 1 мая — 10 ч.

Место проведения: площадь им. М.К. Аммосова

11 ч. — сбор колонн перед ДМШ им. З. Винокурова

11 ч. — праздничное шествие предприятий, организаций и уч-реждений с. Намцы

11 ч. 45 м. — приветственные слова главы МО «Намский улус» Ильина А.И., главы МО «Ленский наслег» Попова П.М., председа-теля улусного собрания депутатов Христофорова А.Х., председа-теля наследного совета депутатов МО «Ленский наслег» Новгоро-дова М.В., председателей общественных организаций

12 ч. — праздничный концерт художественной самодеятель-ности. Награждение за лучшее оформление колонн:

— среди предприятий, организаций, учреждений и обществен-ных организаций;

— среди дошкольных и школьных учреждений. Харчовка, мас-совые игры.

13 ч. — Легкоатлетический кросс памяти братьев Кириллиных среди школьников улуса (пл. им. М.К. Аммосова), регистрация уча-стников с 12 ч. 30 м.

14 ч. — благотворительный концерт «Энсиэли-рекордс» с уча-стием руководителей администрации МО «Намский улус»

18 ч. — гала-концерт улусного конкурса вокальных ансамблей «Кыһе кэрэ Нам сирэ»

22 ч. — молодежная дискотека — КЦ им. А. Шестакова

Соторутаабыта республика общественноһа Саха сирин парламены уон биэс сылын бэлэитэбитэ. Мин санаабар бу — олус бэлэи суолталаах үбүлүүтү. Тоҕо диэтэххэ, ааспыт 5 сыл Саха сирин суверенноһун сайдытыгар ураты оруоллаах.

Биһиги парламентаризммыт историята дириг сипистээх-мутуктаах. Ол курдук, 180-тан тахса сыллаабыта үөскээбит маннайгы бэрэстэбиитэллээх былааспыт органа — Степной Дума — балаача урдук таһымнаахтык тэриллэн үлэлээбитэ. Оттон салгыы баар буолбут былаас бэрэстэбиитэллээх салаалара — Сэбиэттэр Бүтүн Саха сиринээби сэьэтэрэ, Саха АССР Урдүкү Сэбиэтэ, Ил Түмэн — Саха сирин суверенноһун бөбөгөтүүгү тугуан да сыаналамат сүдү кылааты киллэрбитэрэ.

Историяны дьоннор оноролор, оһон Нам сириттэн төрүттээх Сэбиэттэр Бүтүн Саха сиринээби сэьэтэрин бастакы биэс мунһабын (1922-1927 сс.) делегаттара, ЯЦИК чилиэннэрэ Максим Кирович Аммосов, Илья Николаевич Прядезников, Саха АССР Урдүкү Сэбиэтин 1-кы ыгырыытын (1938 с.) депутаттара Илья Егорович Винокуров, Вера Семеновна Алексеева, Евдокия Егоровна Федорова Саха сирин урдүкү сокуону таһаарар органыгар чистээхтик норуот бэрэстэбиитэллэрин быһыытынан үлэлэспит дьоннор халыг кэжкэлэрин арыыбытара. Кинилэр үлэлэрэ аныгы кэм депутаттарыгар билигин даһаны үтүө холобур буола турар.

15 сыллаабыта Саха республиканын Конституциятыгар сөп түбэһиннэриллэн тэриллибит Ил Түмэн букатын атын, саҥа государственнай былаас салаатынан буолбута. Парламент иннигэр республика олобун бары өрүттэрин салайар, бэрээдэктиир сокуоннар тиһиктирин, этэргэ диэри, адьас суоҕу баар гынан, онгортон таһаарар сорук турбута. Итинник сүнгкэн үлэ түмүгэр билигин республикабыт боломуочуйатыгар толору эппиттир таһымнаах сокуон төрүтэ үөскэтилиннэ.

Маныха биһиги, намнар, сенатор уонна депутат, Саха сирин саҥа Конституциятын автордарыттан биридэстэрэ, Российской Федерация Конституциятын айсыбыт киһи Егор Михайлович Ларионов ураты кылаатын бэлэтиэхтээхпит диэн тоһоһолоон этиэм этэ. Тоҕо диэтэххэ, быһаччы кини салалтатынан Государственной Мунһах республика сокуону таһаарар органын быһыытынан туруктаахтык үлэлээн барбыта. Ону таһынан бэлэтиэм этэ үс ыгырыы устата норуотун интэриэһин дьаныһан туруулаһа сылдыар Александр Иванович Гаврильевы, эмиэ биһиги улууспуттун төрүттээх депутатынан үлэтиир Николай Иннокентьевич Румянцевы, Эрнст Борисович Березкины, урукку сылларга депутат быһыытынан ситиһилээхтик үлэлээбит Гаврил Гаврильевич Местниковы.

Сокуону таһаарар уонна салайар органнары сүүмэрдээһин, регионнар салайааччыларын кандидатураларын быһаарыы, государство бары хайысхаларга ыытар политикатын сүрүннээһин курдук улахан политическай процесстарга партиялар дьайыылара күүһүрбүт кэмигэр парламент оруола өссө күүһүрдэ.

Манан сибээстээн туох да иннинэ актыыбынай, бэйэтин бэйэтэ быһаарынар ычат дьону харах далыгар илдьэ сылдыар, уһуйар наадалаах. Ааспыт ыгырыыга, Ил Түмэн спикеринэн үлэтиир кэмэр ычат парламена диэн общественнай тэриллини олохтоспут буоламмын, эдэр дьон кыахтарын уһугуннарар наадалаабын өйдүүбүн.

Быыбардааччылар республикабыт Төрүт Сокуонун сайдыытын туһунан элбэх ыйытылары биэрэллэр. Кинилэр долгуйуулар оруннаах. Тоҕо диэтэххэ, гражданныр бырааптарын конституциянан хааччылыыт стандартара биһиги экономикай уонна социальнай политикайтын быһаараллар. Конституционнай-правовой тутуу туһунан этэр буоллаха, кэнники сылларга Саха республикатын Конституциятын федеральнай законодательство сөп түбэһиннэриигэ Ил Түмэн күтэстээх үлэни ыытта. Маныха икки түгэ-

ни: биһиги Төрүт Сокуоммут Российской Федерация Конституциятын иннинэ ылыныллыбытын, итинэн биһиги республикабыт Россия биер ныгыт правовой системаһын учуоттуохха наада.

Ол эрэри биһиги бу боппуроска бэйэбит ураты көрүүлээхпит. Республикабыт Президентэ В.А. Штыров бэйэтин позициятын маньык быһааран турар: «Биһиги бэйэбит Конституциябытын төрдүттэн көрөн уларыта тутарга, саҥа дьонун быһаарыныылары буларга үлэлэниэхпит; ол быһаарыныылар, биер өттүттэн, республикабыт конституционнай тутуун сүннүүнэн онунан хаалларыахтаахтар, иккиһинэн, аныгы федеральнай законодательство ирдэбилин хааччыых тустаахтар». Конституциябытыгар кэнники сылларга кирибит эбиликтэр сэрэхтээхтик онгоруллубут буоланнар,

бэриллээ. Республика правительствотын кытта ити боппуроска үлэлээр кыах баар, ону туһаныаха наада. Улуус салалтата бу дьыаланан дьарыктанарын билээһини ырыынагар үөскээбит тыһааныны намтатар туһааннаах миэрэ ылыныллан турар. Куһаҕан үчүгэйэ суох буолбат дизбиэкэ дылы, кризис кыһайан федеральнай былаас бу боппуроска балаача улахан болгомтону ууран, арас каналынан кырата суох үп кэлэр буолла.

Мин санаабар, олохтоох былаас эмиз нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутугар, үлэтэ суох дьону саҥа идэлэргэ хаттаан үөрэтигэ, предпринимателлэр үлэтиир көхтөрүн көтөбүүгэ утумнаахтык кыһамнытын ууруон наада. Дьобус уонна орто бизнэи кредиттээһингэ государство бэрдээрэ үбэ хайдах дьаһаннааха кэлэрин дьон-сэргэ билэ-көрө сатыырын,

аналыырга наар экономика параметрдарыгар сизгэнэр сатамат диэн биэ эрэллээһин. Саамай сүрүн сорукулутунан — Саха сирин тыатын сирин комплекснай социальнай сайдыта буолар. Бу сорук хайдах быһаарылларыттан Саха омугун кэскилэ түстэнэр. Бу доржоонноох этии буолбатах. Биһиги, парламент үһүс ыгырыытын депутаттара, 2011 с. диэри үлэлиэхтээх Тьа сирин социальнай-экономическай сайдытын Программаны ылынарбытыгар туруулаһан тураммыт тьа сирин территорияларын сайдытыгар комплекснайдык сыһыаннаһары ситиспиттэ, онон тьаҕа производственной уонна социальнай объекттар тутууларыгар, тьа сиригэр кооперация сайдытыгар хаһан даһаны көрүллэ илик элбэх үп тырыллыбыта.

Тьа сиригэр сүөһү иитэн, обуруот, бурдук олордон иитти-

Беркажит-Томмот-Дьокуускай тьимир суолун тутуутугар анаа сьылдыбыт 202 мөл. солк. атын тыын суолталаах объекттарга: оскуолалары, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарыгар дьизлэри тутууга ытыллына.

Ити харчыттан Нам селотугар поликлиника тутулууга үбүлэнэр буолла. Бу — барыбытын өр сылларга улаханлык мунчаарда сьылдыбыт улууспут сүрүн социальнай проблемата этэ. Былырын сайын суут уураабынан поликлиника урукку дьизитин туһаныы буоллан хаалан, балаһыаньы олус кытааппыта. Ыксаллаах быһыы-майгы үөскээри гынна диэн быһаччы республика Президентигэр биллэрбитим. В.А. Штыров дьон-сэргэ кыһалбатын өйдөөн, бу боппуруоһу суһаллык быһаарарга правительство сорууда бэрбитэ. Харчы республика бюджетигэр көрүлүбүтэ, онон тутуу хайаан да сабаланыа.

Өссө улууска баар атын объекттар тустарынан этэр буоллаха, Намнаабы ИДьО дьизитин реконструкцията бүтэн эрэр, Нам — Түбэ суола тутулуутугар 62 мөл. солк. ытыллыахтаах. Үөдэй оскуолата тутулуутугар үп көрүлүннэ. Тьа сирин нэһиликтэрин гаастаһын салгыы бара турар, бу үлэ республика чохтоох активтарын атылаабыт харчытын суотугар онгоруллар.

Көһнөрүлүбүт инвестиционнай программаҕа урут ситэ үбүлэмэтэх объекттары тутууга 264 мөл. солк. көрүлүбүтэ. Бу харчыттан культурнай-спортивнай комплекспыт салгыы тутууларыгар үп тырылларын туруорсуом. Комплекс «үйэ-саас тухары тутуула сатыыр» объекка кубулуйуо суохтаах.

Госбюджет ылыныллытыгар депутаттар сьыл аайы «Сахам сирэ — XXI үйэ» үтүө дьыалалар хамсаһыннарын үбүлээһинэ элбэтиллэр ситистибит. Бу түмүгэр тьа сиригэр таһаарар оңгортон таһаарааччыларга көрүллэр государственнай өйөбүл кээмэйэ, ол иһигэр үүтү дьонтон атылаһыны субсидиялаһын, кредиттээһин ставкалара уо.д.а. дьаһаллар эмиэ кириэллэр, — онугар хаалла.

Ол эрэри кыһалба сир биер элбэх. Холобур, 2010 с. диэри үлэлиэхтээх хамсаабат баай-дуол объекттарын государственнай уонна муниципальнай учуота сайдарыгар туһуламмыт программа ороскуота икки төгүл кыччатыллан, муниципальнай бас билиини сурукка киллэрии бюджеттэн букатын үбүлэмэт буолла. Биллэн турар, ити түмүгэр муниципалитеттар дохуоттара элбэлэн иһитэ харгыстаныа, сирин быһыы, суопсунаска биэри уустугуруо.

Иккис кыһалбабыт — үүтү тутуу. Билигин үгүс тьа ыалын дохуота үүтү туттарыттан кэлэр. Ол эрэри үүт техникескай регламена ылыныллыбыта республикабытыгар үүт таһаарынай бордууксууйатын онгоруу сайдарыгар үчүгэй усулуобуйаны тэриирин таһынан, онгортон таһаарааччыларга кытаанах ирдээһини туруорда. Маньык балаһыаньыа тьа сирин дьонугар государство өттүттэн суһал көмө онгорулара наада. Оччобуна эрэ биһиги тьабыт сиригэр онгоруллар үүт олохтоомут стандартка сөп түбэһиэ.

Бу сытыы боппуруостар быһаарыллан иһэллэрин биһиги депутаттар тиһигин быспакка хонтуролуубут.

Биер мандаттаах уокуруктан талыллыбыт депутат буоларым быһыытынан мин, бастатан туран, бэйэм уокуругум интэриэһин көрөбүн. Маныха инники миэстэҕэ капитальнай тутуу боппуруоһа турар. 2009 сыллаабы бюджет көһнөрүлүтүгэр Инвестиционнай программа үбүлэниитэ сүннүүнэн онунан хаалара ситиһилиннэ. Бу социальнай объектары тутууга диэн федеральнай бюджеттэн кэлэр үп суотугар хааччылына. Итини таһынан кризис ити утары ылыныллыбыт дьаһаллар былааннарын урут бигэргэтиллэн хаалбыт объекттар тутулуулаһа хаттаан көрүлүннэ. Ол курдук

Муус устар 27 күнэ — Республика күнэ

ОЛОРОН БИЭРБЭККЭ БААР КЫАҒЫ ТОЛОРУ ТУҢАНЫАХХА

республикабыт государственнай тутуун, боломуочуйаларын харарыйбатылар. Республика нэһилиэнньэтэ бу көбүлээһиннэри ырытыыга, сыаналаһынга кыттар быраабын толору туһанара наада.

Гражданныр Конституциянан хааччылар бырааптара хайа да быһыыга-майыга тутуһууларга ирдэнэр. Ону дойду билигин экономикай балаһыаньыта арылхайдык көрдөрөр.

Билигин сир урдүгэр, ол иһигэр биһиги дойдубутугар эмиз, аан дойдутаабы финансовай кризис содуллартын туоратыы үлэтэ бара турар. Биһиги да республикабыт бу кыһалбаны мүлчү түспэтэ. Ол курдук республикабыт бюджетин дохуота, сүннүүнэн нолуок кириитэ кыччаабытын суотугар, 8,5 млрд. солк. абыһыыра күүтүллэр. Холобурун диэн эттэххэ, 2009 сылга, барыллаан аабыы көрдөрөрүнэн, республикабыт «АЛРОСА» АК киллэрэр барыһыттан сыллата ыла олобрут нолуога быһылгы былаанга кирибэтэ. Үлэ төлөбүрүн фондата 13 млрд. солкуобайынан сарбыллыбыта физическай сирэйдэр дохуоттарыттан киллэриэхтээх нолуоктарын эмиэ биллэрдик абыһыата турдаҕа. Маньык уустук быһыыга-майыга биһиги иннибитигэр нэһилиэнньэ социальнай хааччылыытын, коммуналнай өһө уонна хамнас, стипендия, эмп-томп төлөбүрүн ороскуотун кээмэйин онунан хааллара сатыыр сорук турар. Республика бюджетыгар тьа сирэ сайдыытын үбүлээһин сир биер инники миэстэҕэ турар. Сүннүүнэн государственнай салайыы уонна чопчу соруктаах государственнай программалар үбүлээһиннэрэ сарбыллыахтарын сөп.

Республикабыт кризис ити утары ылыммыт миэрэлэрэ, бастакынан, реальнай секторга үлэтиир тэрилтэлэри өйөөһүнгэ туһулаһыахтаа. Республиканскай базовой тэрилтэлэр бигэргэтиллибит испиһэктэригэр Нам улуунугар баар «Эрэл» СХПК уонна «Тунал» ООО киридилэр. Быһыл системаны тутан олодор республика тэрилтэлэригэр государственнай мэкитиэлээһини хааччыыыга миллиард анара үп көрүлүннэ.

Миллиард кэригэ солкуобайдаах федеральнай үп бу сылга дьону хаарбах уонна аварийнай туруктаах дьизлэртэн көһөрүүгэ

ол харчыга туруулаһан тиксэрин, тус дьыалалара сайдарыгар туһанарын ситистэххэ, улууспут экономикага сэргэхсийэ этэ.

Кризис ити утары ылыныллар тэриир уонна салайар хабааннаах миэрэлэр ахсааннарыгар Ил Түмэн ылыммыт уонна ырыта сылдыар кэжкэ сокуоннарын киллэриэм этэ. Ол курдук биһиги «Коррупцияны харгыстаһын туһунан» сокуону ылыммылпыт. Бу докумуон аһардас бэриги ылыны эрэ буолбакка, коррупция үөскүүрүгэр сылта буолар усулуобуйаны төрдүттэн суох онгоруогу туһуланар. Мин бу сокуонга кэжкэ көһнөрүлэри киллэрбитим, олоор коррупция өтөн кириэр суолун-иһин хааччаһтананнар сокуон дьайымтыатын үрдэтэр соруктаахтар. Билигин Административнай быраабы кэһинилэр тустарынан республика Кодекса бэлэмнэнэ сылдыар. Докумуон үлэһиттэр, ол иһигэр чиновниктар эппиэтинэстэрин үрдэтигэ анаар.

Биһиги республикабытыгар тьа хаһаайыстыбата — экономика эрэ салаата буолбакка, Саха сирин нэһилиэнньэттэн үс гыммыттан биерин олобун хааччылар эйгэ буолар диэн куруутун тоһоһолоон этээччибин. Аграрнай сектор тула баар боппуруостары сы-

нэр дьонго кризис улаханлык дьайбата, үксүн промышленность салааларыгар охсуулаах буолла. 2009 сыллаабы бюджет көһнөрүүгэ тьа хаһаайыстыбатын ороскуотун сарбыһахтаабыр, хата өссө 147 мөл. солкуобайынан улаатыннарары ситистибит. Бу түмүгэр тьа сиригэр таһаарар оңгортон таһаарааччыларга көрүллэр государственнай өйөбүл кээмэйэ, ол иһигэр үүтү дьонтон атылаһыны субсидиялаһын, кредиттээһин ставкалара уо.д.а. дьаһаллар эмиэ кириэллэр, — онугар хаалла.

Ол эрэри кыһалба сир биер элбэх. Холобур, 2010 с. диэри үлэлиэхтээх хамсаабат баай-дуол объекттарын государственнай уонна муниципальнай учуота сайдарыгар туһуламмыт программа ороскуота икки төгүл кыччатыллан, муниципальнай бас билиини сурукка киллэрии бюджеттэн букатын үбүлэмэт буолла. Биллэн турар, ити түмүгэр муниципалитеттар дохуоттара элбэлэн иһитэ харгыстаныа, сирин быһыы, суопсунаска биэри уустугуруо.

Иккис кыһалбабыт — үүтү тутуу. Билигин үгүс тьа ыалын дохуота үүтү туттарыттан кэлэр. Ол эрэри үүт техникескай регламена ылыныллыбыта республикабытыгар үүт таһаарынай бордууксууйатын онгоруу сайдарыгар үчүгэй усулуобуйаны тэриирин таһынан, онгортон таһаарааччыларга кытаанах ирдээһини туруорда. Маньык балаһыаньыа тьа сирин дьонугар государство өттүттэн суһал көмө онгорулара наада. Оччобуна эрэ биһиги тьабыт сиригэр онгоруллар үүт олохтоомут стандартка сөп түбэһиэ.

Бу сытыы боппуруостар быһаарыллан иһэллэрин биһиги депутаттар тиһигин быспакка хонтуролуубут.

Ньургун ТИМОФЕЕВ,
Саха республикатын
Государственной Мунһабын
(Ил Түмэн) депутата

Б э л и э т ү г э н

«САБАРАЙ» — ОЛОХ, «ИЛГЭ» — ПОЭЗИЯ

Ааспыт нэдиэлэбэ СР Суруйааччыларын союһун чилиэнэ поэт Анна Парникова — Сабарай Илгэ 50 сааһыгар аналлаах айар кизһэ буолан ааста.

Парникова Анна Алексеевна — Сабарай Илгэ 1959 с. муус устар 17 күнүгэр Уус-Алдан улуунун Суотту нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1977 с. Суотту орто оскуолатын бүтэрэн Намга, Партизанга кэлэн үлэ-лэбэтэ. Ол быһыыгар Ленинградка культура институтугар үөрэнэ сылдьыбыта.

1992 с. «Куйаас сайын», 2003 с. «Күн бағам» диэн икки хомуруунньуга бэчээттэммиттэрэ. 1997 с. СР Суруйааччыларын союһун чилиэнэ. Билигин Партизанга олорор.

Н.М. Рыкунов аатынан улуустаагы киин библиотека ааҕар саалагыгар кини сүгүрүйэччилэрэ, поэзияны таптааччылар тобус-толору мустан эбэрде-кэс тылларын эттилер, поэт истин иэйиилээх хоһооннорун аахтылар. Бу дыро түгэнгэ поэттар Наталья Михалева — Сайа, Ангелина Шадринова — Суоһааны бэлдьиттаатылар. Сайа эбэрдэтин СР Суруйааччыларын союһун бырабыллыаһын председателэ Егор Неймохов, Сахабыт сиригэр народнай поэта, бу бырабыллыаһы бочуотунай председателэ Моисей Ефимов эбэрдэ суруктарыттан саҕалаата. Кинилэр, поэттар, Анна Парниковаҕа сүгүрүйэччилэр «Сабараистар» диэн ааттаналларын Сайа долгуйа билинэ. Поэт Рафаэль Бағатауыскай Сабарай Илгэ айымньыларын маньык сыаналаабыт: «Сабарай» — олох, «Илгэ» — поэзия. Анна олоххо наар үтүөнү оноруунан сабардаан, үчүгэйи хаххалыы, харыстыы, элбэтэ сылдыһан бағарар. Кини эмиэ Венералы соҕус хайысхалаах, «бөлөһүөппүэлиирин» сөбүлүүр. Аан дойду поэзиятын элбэҕи аахпыт аһиттэн нүөлүҕүн биллэ сылдьар. Кизг билиитин биһиги кэммитинээри олоҕу кытта сатаан ситимниир, аан дойду таһымынан сыаналыырга дьулуһар. Олох араас кестүүлэрин, киһи кэрэ өрүттэрин поэтикалык уобарастаан көрөр дьоһурдаах...» Бу тыллары туоһулуурдуу кини араас сылларга суруйбут тапталы, олоҕу, айылҕаны, төрөөбүт дойдуну хоһуйар хоһооннорун Иван Новиков, биригэ төрөөбүт балта Антонина Харитоновна, Таллан Бүрэ аатынан Бөтүг орто оскуолатын библиотекара Мария Уваровская, улуустаагы гимназия үөрэнэччилэрэ истин иэйиилээхтик, тийимтиэтик ааҕан иһитиннэрен эстэччилэри долгуттулар. «Отуу уота» литературнай түмсүү салайааччыта Андрей Кобяков эбэрдэ тылын кытта бүтүн биригэ хоппо түмсүү чилиэттерин кинигэлэрин бөлөх уунна. Итиэннэ түмүгэр санаттан-саңа дабаан-

нары, ааннары — айымньылары кэтэ-һэллэрин эттэ. Бу кизһэ тыл эһиттэр үксүлэрэ Сабарай Илгэни дириг толкуй, уран тыл, дыһыңнэх поэт, дыһыңнэх айааччы диэн сыаналаатылар.

Кэрэхсэбиллээбэ, поэт биригэ төрөөбүт балтылар, быраата, чугас аймахтара бааллар. Ийэлэрэ аһаан учуутала Мария Спиридоновна, ағалара оҕурутчуг Алексей Николаевич Парниковтар улууска бириг тарбахха баттанар дьоһун ыаллар. Анна Алексеевна биригэ төрөөбүт алтылар эбит, кини маннайгы, улахан кыыс. Балтылара Антонина Харитоновна — Хамаҕаттаҕа кулууп директара, Альбина Алексеевна — Партизанга сыннаалан киингэ уус-уран салайааччы, быраат Николай Парников — мастардыһытыгар спорт маастара, улуустаагы баһаарынай сулуоспа үлэһитэ, бэһи кыыс Дьокуускайга, алтыс уол Партизанга оло-роллор. Кинилэр эдийдиргир компьютер бөлөхтээн улаханньык үөртүлэр.

Поэт, хомойуох иһин, бириг да саңа айымньыны иһитиннэрбэтэ. Уруккулартан ордук долгуйан «Мин ийэкэм» ийэтигэр анаабыт хоһоонун аахта. Суруйааччы, чуолаан, поэт онорбут дьоннорун Прокопий Чуукаары, Моисей Ефимовы аҕынна. «Бытааммын, нэспин кинилэр кыһаллыбатахтара, сүүрбэтэхтэрэ кептөхтөрө буоллар, олох даҕаны кинигэлэрим күн сириг көрүөхтэрэ суоҕа этэ, бэйэм да суруйааччы буоларым саарбах» диэн билиннэ. Маннайгы кинигэтэ П. Чуукаар, иккиһэ М. Ефимов көмөлөрүнэн бэчээттэммиттэр. Онон кинилэр махтал-баһыыба тылларын тирэртэ. Инникитин саңа хомуруунньугу эрэннэрбэтэ гынан баран, тылтан, иэйиттэн ыраах сылдыһатым буолуо диэн таайтарарды кылгас этиитин түмүктэтэ.

Бириг үөрүүлээх, интэриһинэй сонуну улуустаагы культура управлениетын начальнига Александр Кириллин иһитиннэрдэ. Управление киин библиотеканы кытта поэт таптаҕа, эдэр сааска аһамыт хоһооннорун сүүмэрдээн хомуруунньук бөлөмнүн сылдыһалар. Бу бийылгы ыччат сылыгар эдэр дьонго дьоһун бэлэһинэн буолуо диэн эрэнэбит. Бэлиэтээн эттэххэ, Анна Парникова, төһө да «ытырык эрбэһиммин», «хаарбын», «силлис тарпакка сөнмүт сизмэбин» диэн санаа түһүүлээхтик бэйэтин хоһуйдар, сирдээҕи олоххо, улахан таптаҕа дьулуһар. Айымньылар олох хас бириг хардыһын таптыырга ыһыраллар, кэрэбэ, сырдыкка уғуайаллар.

Д. УВАРОВСКАЯ

Хаартыскаҕа: поэт Анна Парникова — Сабарай Илгэ

уонна драм. куруһуоктар үлэлииллэр эбит. Ытыгылар тэрээһиннэргэ бары тэригтэлэр, ону сэргэ оскуола оҕолоро, ыччаттар көхтөөхтүк кытталарын сэнээрэ иһиттибит. Оскуола оҕолоро уус-уран тылынан уғумнаахтык дьарыктаналлар эбит. Бэйэлэрэ хомуйан үс кинигэни таһаарыттар. Тумулар «Сир ийэ билбэтин» диэн бэйэлэрэ самодетельнай киинэ устубуттара республикаҕа бастаан граһынан наҕараадалаһыттар. Билигин иккис киинэлэрин устан саҕалаабыттар.

«Кыыс ыһааҕа» уонна кырдыҕастар ыһахтара аан бастаан эмиэ Тумулга ытыллыбыттар. Татьяна Петровна салайааччылаах «Кытыҕахайы» алааска үс сыл устата «Суорумньу» кулууп тэриллэн 14 ыал баар буолбут. Билигин улуустарынан, нэһиликтэринэн тэриллэн үлэлээн эрэллэр дииллэр.

Биһиги эмиэ «Арылы» түмсүүбүтүгэр, Хатырыкпыт нэһилиэгэр туох үлэлэр баралларын кэспэтибит. Түмсүүбүт үлэтин кэспир альбомнары көрдөрдүбүт. Төгүрүк остуолбут түмүктэһинэн иннинэ тумулар грант ылбыт киинэлэрин диискэтин бэлэхтэтилэр, отгон биһиги бириг дойдулаахпыт М.К. Аммосов 110 сылыгар аналлаах кэнниги тахсытыт кинигэтин бөлөх ууннубут.

Салгыы биһиги мустубут олохтоохторго кэнсиэр көрдөрдүбүт. Дьоро кизһэни «ностальжи» биэчэринэн түмүктэтибит. Эдэр саасытын эргитэ санаан олус астына, дуоһуя сыһыаннаһыт.

Е. СЛЕПЦОВА, Хатырык «Арылы» түмсүүтүн чилиэнэ

Аҕам, Аҕа дойду Улуу сэритин кыттылааба, коммунист, үйэтин тухары колхоз председателинэн, сэбит председателинэн, партком секретарынан, Кириэс-Кытыл биригэдэтин биригэдириинэн үлэлээн Хамаҕаттабыт сайдарыгар бэйэтин олоһун анаабыт, бу дойдуттан барыан иннинэ нэһилик кырдыҕастарын, сэри, үлэ ветераннарын сэбитин председателинэн үлэлэбит Дунаев Григорий Иванович туһунан төрөппүт, иппит соботохо уола буоларбынан, кини туһунан ахтыбын бар дьоммор, аймахтарбар, оҕолорбор, сиэннэрбэр аһаан анаарбын. Тоҕо диэтэххэ, сыл-хонук аастабын аайы бу күндү, ытык-мааны дьоммут аҕыһаан иһэлэрттэн кини санаатыгар эмиэ да аһыны, эмиэ да киз тугуту, санаарҕаһын, күстээх эр санаа тууууга тулалыыр, өйгүн-санаабын, сүрэхин-быаргын туууар...

онно сытар саллааттар көмөлөрүнэн баастарын бэрэбээскилэммитэ... Сэниэ ылан баран, санчаас баар дизбит ойуурдарын диэки сылпылан, бэрт эрэйинэн тийибитэ, өстөөхтөр хайы-сахха үлтү буомбалаабыттар...

Санаата түһүн олордубуна, бириг билэр салаата эмиэ баас кэлбитэ. Ханна баралларын толкуйдаан балаҕа олорбохтообуттара. Тыын былдыһаан ыраах ойуур кестөрүгэр сылпыттар... Григорий аара өйүн сүтэрибитэ...

Вагон иһигэр айаннаан иһэн дьэ өйдөмүттэ. Сэрэйдэбинэ, бириг биригэ «айаннаабыт» табаарыһа тийэн тыллаабытыгар, санитардар кэлэн ылбыт быһылаахтара...

Гвардеец Григорий Дунаев бу иккис уонна бүтэһик баһырыгыта этэ. Баас ылыгыта ыарахана, уһуннук эмтээбиттэрэ. Иппитин быһаҕа эпиптэрин сөбүлэспэтэбэ...» Бу кылгас ахты

Конкурса Улуу Кыайы 65 сылыгар АҔАМ БАРАХСАН...

Аҕа! Аҕа диэн күндү ааты мин сүрэхпэр диригник ингэр сылдыһабын, хас Кыайы күнүн аайы ийэм уонна аҕам көмүс уҕуохтарыгар, кэргэмминэн тахсаммыт тыыннаах киһилии кэпсэтэ, олоор олохпугар тугу ситиспипитин, оҕолор, сиэннэр хайдах сылдыһалларын кэспитибит, өйбүтүгэр он орон санаа атастаһабыт.

аҕабын кытта биригэ сэригэ сылдыһыт нуучча омук бириг бой-обуой саллаатын суруҕа, хомойуох иһин, ол ахтыы биһиги дьэ кэргэнгэ хаалбатах...

Аҕам, иппитин быстарбатаһын сөбүнэн ааҕара: «Онтукам билигин үтүөрдэ, туһата олус баһаан, көрүн — бу, хайдах курдук оту охсобун», — диэн хо-дуһаа от охсо, тиритэ-хорута, үөрэн мичилиэ турара бу баар-га дылы...

Аҕам барахсан! Аҕам «Бойбуой үтүөлэрин иһин», «Хорсунун иһин», «Германияны Кыайы иһин» мэтээллэрдээх дойдутугар кэлбитэ...

Ханнык бағарар үлэбэ туох баар сыратын, өйүн-санаатын биэрээрэ. Кырдык, ыраас, сырдык дьыала иннигэр сүрэхтин-быардыын, киһилии бағатынан, дыһыңнэх коммунисты өйдөөн ылсыһан үлэлиирэ. Кини сүрбэр улахан баба баара — инники кэспиллээх, ыраас халпааннаах, дьоллоох сахатын олоһун мессүөнэ.

Төһө да билигин олохпуг уларыдыр, дойду-бут историктын умнарбыт аһыны буолла! Тус-туһунан олох — тус-туһунан өй-санаа, таба тайаны, сыһа таһаны, алғас өйдөөһүн буолла! Ол аайы биһиги сахалар аймаммакка киһилии майгыбытын өрө тутан, сыһаны сыһанан, кырдыгы кырдыгынан көрөн олохпутун он оҕорбут, инникибитин тобулунарбыт наада! Сыһаны көннөрөн, ааспыт олохтон кырдык сүмэтин ылынан, кэлтэй охтубакка дьылабытын-куолу-бутун онун бэрэдэктэһиннэхпитинэ табыллар!

Бу Аҕа дойду сэритигэр, бу, биһиги олохпуг туһугар охсуптук, олохторун толук уурбут аҕа-ытык дьоннорбутун умнууоһаһыт, кинилэр олорбут, үлэлэбит-хамсаабыт олохторун хараардыттан туттунуоһаһыт, ол оннугар сүгүрүйөһөһиң, киз туһуоһаһыт! Үчүгэй, чиргэл акылаата суох үчүгэй олоҕу биһиги туһу-охпук суоҕа! Ону оҕолорбутугар, сиэннэрбитигэр өйдөтүөһөһиң! Ол буолуо этэ, биһиги сибэтиэ, ытык испит — бу дьоллоох, ыраас халпаан олохпугар!

Аҕам барахсан! Бүгүн Эйигин бу аһтан суруйду, бу Эн олорон ааспыт олоһун кэриэһигэр ананар, Эн эрэ буолбакка, эһиң көлүөнэ дьон барыларын аатыгар сүгүрүйэ, махтана, кизн тутта суруйду.

Аҕам барахсан! Эн көлүөнэ дьон күн бүгүн олус аҕыһаата... Ол кэм-кэрдии буоллаҕа... Аҕыһаан турабыт бүгүн... ол эрээри ырыам тылыгар этиллэрини: «О, билгин даҕаны Кыайы күнүгэр кэлэн, түөскүт өрө мөтөйөр... Мэтээллэргэ күн күлэр!». Суруйааччы, поэт Н. Винокуров-Урсун «Аҕыһаан турабыт бүгүн...» диэн хоһоонугар айбыт ырыаһынан, бары сэри, тыл, үлэ ветераннарыгар бары ыраһы, сырдыгы, сылааһы бағара ахтыбын түмүктүүбүн:

Күөгэйэр эдэр сааскыт
Үйэ аһара ааспыт,
Буорак уота салаабыт
Саалырсыйда астаргыт.
Хос ырыата:
Оһоһоттор барахсаттар
Аҕыһаан турабыт бүгүн,
Аас-батта, харах уута,
Дууһабыт кылаһыта!

Ылар аһыны биллэрэн
Көхсүлэргит холбойбут,
Сүүрэр-хаамар аҕыһаан
Үгүскүт тайахтаммыт.
Хос ырыата.
Оо, билгин даҕаны,
Кыайы күнүгэр кэлэн,
Түөскүт өрө мөтөйөр
Мэтээллэргэ күн күлэр...
Хос ырыата.

**Александр ДУНАЕВ,
СР Суруйааччыларын союһун чилиэнэ**

Хайдах олордугут, ыаллар?

КЫАМНЫЫЛААХ ҮЛЭ

PDF Compressor Free Version

—СИТИИИ ТӨРДӨ

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр)

Коллектив актыыбынайа позициялаах, ыиригиччи үлэни олоорор. Ол туоһунан оҕолор араас конкурстарга, олимпиадаларга куруук миэстэлэнэллэрэ буолар. Үөрэх таһыма оҕолор ситиһилэригэр кестөр. Эссе сайдарга дьуһуһаллар. Выпускниктар 100% үөрэххэ киириилэрэ ситиһиллэр, 60%-ра үрдүк үөрэххэ киирэллэр. Оҕолор конкурстарга хото кытталлар. Гурый Лукин «Иккис көлүөнэ стандартара» дьэн үөрэх программатынан саха-французскай оскуола кыттан 81 оҕоттон 3-с миэстэни ылыт.

Төрөппүттэр оскуолага төһүү күөс буолаллар, өйүүлэр. Кинилэр оҕо ахсаана аҕыйаабына 10-11-с кылаас суох буолар дьэн өйдөөн эрэллэр, онон төрөөбүт нэһиликтэригэр хаалан олохсуйа сатыыллар. Учууталлар хааччылыыларга 100%-га тэнгэр, 82%-ра үрдүк үөрэхтээх, 63% 1-кы категориялаах. Кыра оскуола бу үчүгэй көрдөрүү. Учууталлар үлэригэр кыһаналлар, араас педагогическай аабыыларга бары кытталлар. Ушницкай аабыыларыгар, Хангаласка 4-с сылын чинчийэр аабыыларга кыттан миэстэлэспиттэр. Соторутааҕыта региональнай педагогическай аабыыга 15 учуутал кытта барбыт. Директор С.Н. Лукина этэринэн, кытыылар иитиигэ улахан оруоллаах, коллективин бүтүн Россиятаагы, аан дойдутаагы конкурстарга кыттарга ыгырар. Интернетинэн буолар бүтүн Россиятаагы «Кенгуру», «Золотое руно», «Гоголь», «Гагарин», «Русский медвежонок» конкурстарга куруук кытталлар. Сардаана Николаева бэйэтэ «Бастыг эдэр директор» республикатаагы конкурска кыттан кыайыылаабын тахсыбыт, аны бүтүн Россиятаагы конкурска кытта сылдыар, түмүгэ сотору биллээтэх. Оскуола сүрүн сыалынан улууска, республикага тарбапкыт оупуттарын аны Россия таһымыгар таһаарыы буолар. Экологическай хайысхалаах буолан бу салаага оупут балайда тарбаамыт, туспа экологическай пособие, брошюра таһаарар буолбуттар. Ол курдук Е.И. Шарина «Кэрэ эйгэ», М.А. Гулева «Кини-айылыа оҕото» дьэн пособиелаахтар, В.Н. Григорьева «Математическай задачалар» дьэн электроннай пособиелаах, интернет-аадырыстаах.

Уопсайынан бу оскуолага компьютеры, интернетти туһаныы олуһ күөскэ сайдыбыт. Директоры ИКТ-га солбуйааччы, информатика учуутала Е.Е. Семенов бу хайысхага күөскэ үлэлээр эбит, хас биридигэр учууталга диск онорбут. Бу дискэлэригэр туох баар матырыйааллар барыта киирэр:

ыппыт уроктара, пособиелара, салайар кылаастарын туһунан о.д.а. 21 учуутал электроннай аадырыстаах. Оскуола директора С.Н. Лукина бэйэтэ «Мин оскуолам» дьэн электроннай пособие онорбут. Учуутал О.С. Куприянова электроннай пособиетаһаарга үлэлээр. Е.Е. Семенов уонна директорун итэр үлэсэ солбуйааччы, нуучча тылын учуутала А.А. Семенова туспа сайтаахтар. Учууталлар интернеткэ электроннай портфолиолаахтар. Барыта холбоон 5 сайтаахтар: 2 оскуола сайта, 3 араас темаларынан. Онон оскуола үлэтин туһунан сайтка киирэн билсэххэ сөп. «Бастыг эдэр директор», «Виктория», «Гаврильев», «Саһарба» лаабыр» дьэн темаларга уопсайа 5 мультимедийнай дискени онорон таһаарыылар. Бу дискэлэр коллектив инники үлэтигэр улахан көмө буолуохтара. Дискэлэрэ олуһ боростойдук холбонор: кнопканы эрэ баттыаха наада, барыта холбонон, темаларынан кестөн тахсан иһэр. Онон туһанарга олуһ табыгастаах. Тас өттүн, визиткатын эмиэ Егор Егорович бэйэтэ онорор, оҕолору, коллегаларын маньык онорору үөрэтэр. Аны хаачыстыба үлэлээр дьэн кини этэр.

Учууталлар араас хаһыаттарга, сурунаалларга бэйэлэрин ыстыктыыларын бэчээттээн таһаарыыларга элбэбит. Ол курдук «Народное образование Якутии» сурунаалга, экологическай хомуруунууктарга бэчээттэнэллэр. «Экологические игры» хаһыакка учуутал Н.Н. Карамзин «Лабораторнай үлэлэр оруоллара» дьэн ыстыктыылар бэчээттэпит. Директор С.Н. Лукина, учуутал В.Н. Григорьева, Д.Р. Дьяконова ыстыктыыларга тахсыбыт. Ону таһынан элбэх региональнай компьютернай-экологическай конференцияларга кыттан хомуруунуукка матырыйааллар киирибит. Компьютер сайдыыты оскуола бэйэтэ «Саһарба» дьэн хаһыаттаах. Соторутааҕыта 6-с нүөмэрэ тахсыбыт. 70 экземплярынан тарбынан бэйэлэригэр, нэһилиэнньэс атыыланар, онон олохтоохтор оскуола сонунун барытын билэ олооролор. Манна нэһиликэ сонна барыта суруллар. Хаһыаты А.А. Семенова куратордыыр, онтон Е.Е. Семенов тагар. Сүрүн сыалынан төрөппүтү, нэһилиэнньэни оскуолага чугаһаты, тардыы буолар. Сырыы аайы туспа темаларынан тахсар. Нэһиликкэ кэлбит дьон үксэ оскуоланы көрөн бараллар, онон элбэх ыалдыты көрсөн бэйэлэрин туһунан билгинэрэллэр. Ыалдыты аайы хаһыаттарын бэллэх ууналлар. Кулун тутар 24 күнүгэр сэдэх ыалдыты-Серошевскай олоһун

үөрэтээччи, поляк Михал Кшонжек кэлэ сылдыбыт, кини Хатырыктан Түбэсэ диэри сатыы тийибит.

Оскуола бэйэтэ үтүө үгэстэрэ-э-э 2005 сылтан сабалаан сыл аайы үтүө үгэстэрэ 1 күнүгэр нэһилиэнньэсэ публичнай отчот оноруллар. Отчотка үөрэнээччилэр олохтоохторго концерт көрдөрөллөр. Онтон бэс ыйын 1 күнүгэр-Оҕо көмүскэлин күнүгэр оҕо ыһаага тэриллэр. Бу учууталлар да, үөрэнээччилэр да бары күүтэр улахан тэрээһиннэринэн буолар. Бу күн сыл түмүгүнэн саамай чулуулары-бастыг учууталлары, үөрэнээччилэри, методдолбоһуктары, спортсменнары, кылаас салайааччыларын о.д.а. бэлиэтииллэр. Оскуола бүтүүн бырааһынныга сылы быһа көдүүстээтиг үлэлигэрэ стимул биэрэр. Оскуола иһинэн «Эдэр учуутал» дьэн конкурс тэриллэр. «Дари себя детям» дьэн туспа конкурс үлэлэрин түмүктүүргэ, анализтыырга көмөлөөр. Маньык конкурс 2008 сылга бэйэлэрин истэринэн ытыллыбыт, быйылгыттан чугастаагы коллегаларын ыгырар кытырар буолбуттар.

Биир саамай кизн туттар уонна үчүгэй үлэлээр сирдэринэн библиотека буолар. Сэбиэдиссэй Варвара Игнатевна Дьяконова үлэтин диринтик билэр, библиотекатын туһунан төһө бабар үһүнүк-киэҥик кэпсэин сөп. Биир улахан сыаллар-видеокиин буолар былааннаахтар. Аныгы технологиян барытынан хааччылыыты хоско оҕолор умсугуйан сылдыллар, бириилэрин хан аталлар. Манна интерактивнай дуоска, телевизор, ксерокс, компьютер, проектор, саҥа мизбэл баар. Ксерокска биир лиһин 3 солк. түһэрэн биэрэллэр. Онон үһэрччи киллэринэллэр. Саҥа картотека онорон, тематическай паапкалары арыян эрэллэр. Урукку сыллартан выпускниктар альбомнарын, ветераннар, учууталлар буклеттарын онорор үтүө үгэс баар эбит. Сыл аайы бүтэрбит оҕолор бэйэлэрин туһунан альбом онорон бэлэхтээн хааллараллар. Араас темаларга олуһ элбэх альбом баар. Кыайыы 60 сылыгар хас биридигэр ветеран учууталга альбом оноруллубут, аны Кыайыы 65 сылыгар бэлэмнэнэллэр. Кылаас салайааччылар отчоттарынан альбом онорбуттарын эмиэ библиотекага туттаран иһэллэр.

Үһүс сылын 9-с кылаас оҕолоро кыра ЕҒЭ-53 кытталлар. Оҕолор экзаменин ортону үрдүнэн туттаран, көрдөрүүлэрэ үчүгэй түмүктээх буолан учууталларын үөрдэллэр. Билигин коллектив лицензированиены барыга үлэлээр ылыдыр. Инники былааннарыгар оскуола фотолетогиһын онорор санаалаахтар. Хаартыскаларынан архив онорон стэндэлэргэ ыыахтаахтар. Ону таһынан выпускниктар ЕҒЭ-рин үрдүк таһымга тутталларыгар үлэ барар. Быйыл оскуоланы 10 оҕо бүтэриэхтээх. Бары кыһамныы, болҕомто кинилэргэ ууруллар.

В. РЫКУНОВА

Милиционер үлэтин күннэрин чэпчэки, ыарахан, суолталаах уонна боростой күннэргэ араарарга уустук. Ханьык да быһыыга-майыга ытык иэстэрин халбага суох толорон, ытык иэс, чиэс диэни, кырдыктаах буолууну күннэтэ үлэнэн көрдөрөн, кизн туттуу холобура буолан дьон-сэргэ өйүгэр-санаатыгар, нэһиликэ исторياتыгар сурулунулар.

Бүтүн биһиги кизн тутта кэпсир киһиби улуус ис дьыалатын органнарыгар үтүө суобастаахтык үлэлээбит Нам улуһун Бочуоттаах олохтооҕо, тыыл уонна милиция ветерана Атласов Петр Егорович буолар.

Петр Егорович 1929 сыллаахха муус устар 3 күнүгэр Нам оройуонун Хатырык нэһилигэр холкуостаах дьыэ кэргэнгэ төрөөбүтэ. 15 сааһыттан алта сыл устата «Победа» холкуос араас үлэлэригэр сыратын-сылбатын биэрэн туран үлэлээбитэ. Кини 1949 сылтан 1953 сылга диэри Сэбиэскай Армия кэпкэтигэр сылдьан Ийэ дойдутугар чиэстээтиг уонна туйгунук сулууспалаабыта. Армиятан демобилизацияланан кэлэрин кытта 1953 с. быраабы харыстыыр органнарга үлэҕэ ылыллыбыта уонна Дьокуускай куоракка

Утүө дьон туһунан кэпсирбит

ЫТЫКТАБЫЛ АРГЫСТААХ

кылгас болдохтоох участкавай уполномоченнайдар курстарын ситиһилээтиг бүтэрэн Уус-Дьяагы оройуонун Казачье бөһүөлөгэр үлэҕэ аһаммыта. Онтон 1957 с. Орджоникидзе оройуонун Уһуэ Бэстээх бөһүөлөгэр участкавай уполномоченнай дуоһунаһыгар үлэҕэ ытыллыбыта, онтон Орджоникидзе оройуонун ис дьыалаларга отделеитыгар паспортнай остуолга начальнигынан аһанан 1966 с. күһүнүгэр диэри үлэлээбитэ. Онтон бэйэтин төрөөбүт оройуонугар Намнаагы ис дьыала отделеитыгар социалистическай бас билиини уорааһыны, сизһини утары охсуһар инспекторынан, онтон следователинан уонна кэлин, 1983 с. диэри оперативнай үлэҕэ, начальнигы солбуйааччынан өрө таһаарыллан үлэлээбитэ. Пенсияга тахсан баран, «Хатын Арыы» совхозка 1984 сылтан 1990 с. алтыннытыгар диэри юрист-консультанынан үлэлээбитэ.

Атласов П.Е. милицияга үлэлиир сылларыгар участкавай уполномоченнай дуоһунаһыгар, оччотооҕу, техника суох кэмигэр, эт аһынан түүннэри-күнүстэри сылдьан араас буруйу оноруулары арыһара, өйдөтөр-сэрэтэр үлэни онороро. Ити курдук тымныы-куйааһы аахсыбакка 13 сыл устата, энкилэ суох, бар дьонун олоҕо нус-хас буоларын, атаҕастаммыт, күөмчүлөммит көмүскэллээх буоларын туһугар үгүс сыратын биэрэн бэринилээтиг үлэлээбитэ, дьингээх милиция оскуолатын барбыта. Онтон оупуттаах милиция үлэһитин үрдүк дуоһунастарга таһааран испиттэрэ, ол курдук паспортнай остуол начальнигынан, ОБХСС старшай инспекторынан, кэлин оперативнай үлэҕэ отдел начальнигынан үлэлээбитэ. Кини ОБХСС старшай инспекторынан үлэли сылдьан хас да холубунай дьыаланы арыһан, хас даҕаны уонунан аабыллар дьонуну холубунай эппиэккэ тартарбыта уонна хас да сүүһүнэн тыһыынча солкуобай хоромньуну госуударствога төнүнэрбитэ. Кини бу уустук үлэҕэ хас да милиция сотрудниктарын, ол иһигэр Сидоров В.Н., Атласов П.Е., Сидоров В.В. үөрөппитэ, бу ааттаммыт уолаттар үрдүк дуоһунаска тахсан үлэли сылдыллар. Кэлин салайар дуоһунаска үлэлэри күүһүрүтэ, үлэ туруга лаппа түспүбүтэ. Бэйэтин бириэмэтин аахсыбакка үлэлиир уонна атын милиция сотрудниктарыттан онугу ирдирэ. Бэйэтин сыралаах үлэтинэн нэһилиэнньэ ытыктабылын ылан ылбыта, бииргэ үлэлиир дьонун убаастабылынан туһаммыта.

Бастагы улахан наҕараадатынан Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр «Килбээннээх үлэтин иһин» түөскэ кэтэр мэтээл буолбута. Өр сыллар усталарыгар ис дьыала органнарыгар энкилэ суох үлэтин иһин III, II, I степеннээх мэтээллэринэн наҕараадалаах. Общественнай бэрээдэги харыстааһынга туйгун сулуустатын иһин мэтээлинэн, сулууспа туйгуна дьэн түөскэ кэтэр значогунан, «Үлэ ветерана» дьэн мэтээлинэн, хас да юбилейнай мэтээллэринэн, ис дьыала министерствотын Бочуотунай грамоталарынан, сыаналаах бөлөхтэринэн наҕараадаламмыта. Ол курдук Советскай Армия кэпкэтигэр 4 сыл устата уонна 30 сыл устата быраабы харыстыыр органнарга араас үлэлэргэ үлэлээн 54 сааһыгар 1983 с. үтүөлээх сыннааланна пенсияга тахсар. Баай оупуттаах, милицияга үлэлээбит кинини 1984 с. «Хатын Арыы» уонна «Үүнэр» совхозтар юриһынан үлэҕэ ыллаллар, манна кини 7 сыл устата совхозтар социальнай-экономическай сайдыыларыгар улахан сыратын биэрэн үлэлиир. Ол курдук урукку харчынан 1 мөл. 203 тыһ. солк. хоромньуну совхозтарыгар төнүнэрбитэ, урукку өттүгэр маньык улахан сууманы совхозтар туһаларыгар ким даҕаны төнүнэрбэтэ, бу үлэ республика тыатын хаһаайыстыбатыгар үтүө холобуруна буолбута. «Хатын Арыы» уонна «Үүнэр» совхозтар администрацияларынан хаста даҕаны Бочуотунай грамоталарынан уонна сыаналаах бөлөхтэринэн наҕараадаламмыта. Киниэхэ быраабы харыстыыр органнар уонна оройуон социальнай-экономическай сайдыытыгар үтүөлэрин иһин 1993 с. «Улуус Бочуоттаах гражданина» аатын иһэрэллэр.

Кини төрөппүт оҕолоруттан уола Андрей Саха республикатын ис дьыалаларга министерствотын экономическай буруйу утары охсуһар управлениетыгар оперативнай үлэҕэ уполномоченнайынан үлэли сылдыр.

Атласов П.Е. доруобуйата мөлтөөн, ыалдьан 1993 с. олохтон букатыннаахтык баран турар. Бу курдук эр санаалаах урукку көлүөнэ байыастарын холубуругар билигин кэм эдэр үлэһитэ иитиллэр, килбээннээх үлэтин ытыгылыыр уонна саныыр. Кини үлэлээн ааспыт бириэмэтигэр бэлиэтэһиннэрэ, суруйан хаалларбыт суруктара уонна кини туһунан суруллубут докумуоннар Намнаагы ис дьыалаларга отдел музейыгар бэриллиэ. Биһиги, кинини кытта бииргэ үлэлээбит дьоннор, ахтыылар маньык.

Н.И. НОЕВ,

милиция отставкага олоор подполковника, Нам солотун уонна улуус Бочуоттаах олохтооҕо

2009 сыл — Ыччат сыла

«ЫТЫС ЫМЫЫТА» — БАРТЫҤААНҢА

Хангалас Төхтүрүгэр «Ытыс ымыыта» дьэн республикатаагы эдэр хомусчуттар фестиваллара буолан ааста. Манна кыттыбыт ситиһилэрин, кыайыыларын-хотууларын туһунан үөрөппит оҕом Гаврильева В.Н. уонна 20 сыл ансаамбыла үлэлээбит табаарыһым Кривошапкин Д.И. дьыэбэр кэлэн үөрүүлэрин үлэлэстэн үөрөкөтө кэпсээтилэр.

«Ыччат сыла биллэриллибитинэн ыччаты саха фольклоругар кытыннары кизнник бара турар. Ол курдук, бу фестиваль эмиэ ыччакка аналлаах. Сэттэ улуустан, Дьокуускай куораттан барыта 150 ыччат кытынна. Булүүлэр, горнайдар, хангаластар, таатталар уо.д.а. бааллар. Бартыһаантан икки ансаамбыл, биридүүлээн оонньооччулар — барыта 30-ттан тахса эдэр ыччат кытынна. Оскуола оҕолорун «Күөрэгэй» ансаамбыла (сал. Гаврильев В.Н.), «Дьүрүл» нуруодунай ансаамбылын саҥа састааба — ыччаттар (сал. Кривошапкин Д.И.) бара сырыттыбыт. Ситиһини да богуччу. Хомуска соҕотон оонньоонунга Вера Гаврильева гран-при, Константин Иванов иккини, Ульяна Иванова үсүһү ылыллар. Коллективинан хомуһу тардыыга эдэр «дьүрүллэр»

бастакыны ылыллар. «Күөрэгэй-дэр» ситиһилээтиг оонньоон Бочуотунай грамотанан наҕараадаланналар», — дьэн фестиваль туһунан Дмитрий Иванович сэлэргэтэ.

Фестиваль иккис күнүгэр вир-

туоз-хомусчут Спиридон Шишигин, хомус уустара Христофоров, Михайлов маастар-кылаас бирибиттэр. XX-с үйэ чулуу ууһа Семен Гоголев-Амынныкы Уус олоһун, үлэтин, оҕолорун хомус тардарга хайдах уһуйбутун туһунан кэпсир бэртээхэй кинэ көрбүттэр. «Ытыс ымыыта» фестивалга элбэх хомусчут ыччаты Дмитрий Иванович салайан илдэ сылдыарын дьүүллүүр сүбэ састааба «уһуйар оҕото элбэҕэ, өрлөр оонньоуллара сайдан иһэрэ биһигини үөртэ», — дьэн бэлиэтээбиттэр.

Дмитрий Иванович — хомус кэрэһитэ. Хомус сайдарын туһугар дууһалык-сүрэхтиин ыалдыбыт, элбэхтик атарын элэспит, сыратын-сылбатын барабыт кини.

Бартыһаан хомусчуттара бары бэйэбит улууспут хонкуунуур хомустаах Хотуоһан айыт хомуһугар оонньоуллар. Онон бастыг уус, СР үтүөлээх учуутала, республикатаагы Амынныкы Уус аатынан хомус маастардарын күрүрүн гранпри хаһаайына Готовцев Иннокентий Никитичкэ махталлара улахан.

Дмитрий Иванович «Күөрэгэй» 20 сыл салайан баран, 2001 сылтан эстафетаны үөрөппит оҕуттар Неустроева-Гаврильева В.Н. туттарбыта. Вера Николаевна — хомусчут-импровизатор. Норвегия, Бельгия, Владивостокка, Дьокуускайга, республика араас улуустарын хомус куонкурустарыгар ситиһилээтиг кыттыбыта. Салайар ансаамбылын кэнники кэмнээҕи улахан ситиһиллэрэ маньыктар: 2008 с. Владивосток куоракка ытыгылыытыг Бүтүн Россиятаагы IV-с «Российский восход» дьэн фестивалга кыттан дипломунан, мэтээлинэн наҕараадаламмыттар, 2009 с. зональнай «Хотугу сулус» куонкуруска II-с степеннээх дипломант уонна «Ытыс ымыыта» фестивалга Бочуотунай грамота ылыллар.

Саха хомуһа үгүс үйэлэртэн сүтэн хаалбакка кэлбит дьикти музыкальнай инструмент быһытынан өссө да элбэҕи хойуйдун, туйдун. Хомус тыһа үйэлэр туһары кини дууһатын долгутарга, үөрдэргэ, уоскутарга салданан бара турдун.

М. ЖИРКОВА

Спорт – абулуур, спорт – тулуур

«Манчаары оонньууларын» көрсө БЭЛЭМНЭНИИ ҮГЭНЭ

Үүмүтт сүл биир бэлиэ, улахан тэрээһининэн спорт национальнай көрүннэригэр 18-с спартакиада — «Манчаары оонньуулар» буолар. От ыйын 1-5 кк. республикабыт кытаабын кыраатта...

— Сергей Анатольевич, Манчаары оонньууларга бэлэмнэни хаамытыгын билиһинээр эр.

— Бу сылга үктэнэн баран спартакиада бары көрүннэригэр республикатаабы таһымнаах күрэхтэһилэргэ кытыныбыт. Ыйааһын аайы бири...

тыгар көрдөһүүбүтүн быһа гыммакка көмөлөһөн үлэбин чэпчэлпиттэр...

— Билги улусу чэлчэки атлетикага, атах оонньуутугар доболоһууру диэтэхпинэ сыһыспатым буолуо...

— Чэлчэки атлетикага чэхчы доболоһуу буолуо. Ол иһин манна улахан болгоһомтубутун уурабыт. Үөрэх управлениетын методика К.М. Шелковникова...

— Үөрэтэн көрүү түмүгүнэн эгэр буоллаахха, көрдөрүүбүт сэмэй. — Оччотугар ханнык көрүннэргэ үрдүк миэстэлэргэ санаһарбыт? — Бэйэм көрүүбүнэн, гирээбэ, хапсабайга эрэллээхпин, мас тардьыһыгыгар кыргыттар үчүгэйдик кириэстэхтэринэ...

куускайга ДЮСШ базатыгар эрчиллбиттэрэ.

Бастыг спортсменнар ким нээхтэрий?

— Республикабыт бастыг хапсабайдыт аатын ылбыт Вадим Семенов, Слепцов Гаврил, бэтэрээннэргэ Парников Николай, Никитин Алексей, гирээбэ соторутаабыта маастар нурматын толорбут Муксунов Авксентий, Лыткин Андрей, Иванов Павел, бэтэрээннэргэ Винокуров Александр, Абрамов Николай, Дьячковская Анастасия, мас тардьыһыгыгар Иванов Евгений, Иванов Василий, Гладков Анатолий, Кутуков Алексей, Собакин Алексей, Дедов Василий, дыахталларга Яковлева Елена, Ким Наталья, Сидорова Розалия, Березовская Ольга...

— Республикаабы күрэхтэһилэр түмүктэринэн спартакиада сүрүн састаабыгар кимнээх киирэллэр биллэн эрдэбэ. Дьэ, билги улуспут хаһыс миэстэбэ сылдыарый?

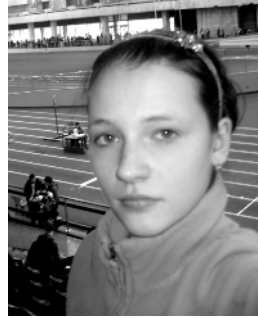
— Үөрэтэн көрүү түмүгүнэн эгэр буоллаахха, көрдөрүүбүт сэмэй.

— Оччотугар ханнык көрүннэргэ үрдүк миэстэлэргэ санаһарбыт? — Бэйэм көрүүбүнэн, гирээбэ, хапсабайга эрэллээхпин, мас тардьыһыгыгар кыргыттар үчүгэйдик кириэстэхтэринэ миэстэлэһиллэрин сөп. Многоборьебэ эмиз кыргыттартан тутулуотаах. Биллэн турар, Николай Дьяконова эрэлбит улахан. Кини билгигин манна кыттар спортсменнары эрчий сылдыар. Бэйэ-бэйэлэрин кытта билсэн, хамаанда үтүө эйгэтэн он ороого кыһаллар. Спартакүдэбэ бэлэмнэнигэр сүрүн көмөлөһөөччү быһыытынан П.П. Иванов сыһыарыллыбыта. Онон хас биридии көрүннэргэ эгизтиэстэхтик сыһыаннаһан бириэстэх миэстэбэ тиксэр иһин кыһаллабыт. Уопсайынан да, хас биридии көрүннэргэ «командный дух» баар буолуохтаах. Билгигин ону уһуннарарга үлэлээбит. Төһө кыһалларын эрчиллэлэри, спордору тэрийэн спортсменнары бэйэ-бэйэлэрин кытта билсиринэрэбит. Бэс ыйыгар спортсменнары оскуола базатыгар спортсменнары барыларын түмэн эрчийэр баба санаалаахпыт.

Л. УВАРОВСКАЯ

О ДВОЙНОМ «СЕРЕБРЕ» МЕЖДУНАРОДНЫХ СОРЕВНОВАНИЙ, ПЕДАГОГИКЕ, СЛЕЗАХ И ДЕТСКОМ ХАРАКТЕРЕ ...

В середине февраля в столице Азербайджана – Баку прошел международный турнир по легкой атлетике «Мемориал Антипова» памяти заслуженного тренера Азербайджана Александра Антипова, на котором впервые был включен якутский вид спорта – национальные прыжки. Нашу республику представляли четыре сильнейших атлета – рекордсмен республики Виталий Васильев (тройной и якутские прыжки), чемпион республики Дмитрий Наумов (длина и якутские прыжки), абсолютный чемпион РС (Я) среди юношей по национальным прыжкам Иннокентий Говоров (тройной и якутские прыжки) и рекордсменка РС (Я), многократная чемпионка Дальнего Востока наша Виктория Шестакова (длина и якутские прыжки).

Хотелось бы упомянуть ту «ложку дегтя», которую вложили в победное шествие Виктории тренеры Собакин из Чурапчи и Любомир Николаев из ДЮСШ-5. Вика в течение всего 2008 года практически не проиграла ни одного старта и если и были редкие неудачи, то всегда оставались в тройке призеров. А в наступившем году ее успех был ошеломляющий – на отборочном первенстве для участия в чемпионате Дальнего Востока Вика убедительно победила в прыжках тройным и в длину, а в беге на 60 метров – выиграла финал с выполнением норматива кандидата в мастера спорта. И это в 15 лет! Да еще в олимпийском виде программы. В нормальном обществе на таких спортсменах делают ставку. Зная не понаслышке «кухню» легкой атлетики в нашей республике, с ответственностью скажу, что межтренерские интриги очень часто отводятся на второй план судьбы и интересы юного спортсмена. Приоритет часто отдается тренерским карьерным планам. Но никто не хочет об этом писать. Тренерам не нужны междоусобицы среди своих коллег. Чего стоит один пример с судьбой известного спортивного журналиста Иннокентия Иннокентьевича Птицына, с которым я хорошо знаком и который очень много писал о легкой атлетике нашей республики. При недавней встрече с ним на мой вопрос о том, почему на протяжении 2008 года не видно его публикаций в прессе, Птицын ответил, что после критических статей о «подставных» хабаровских легкоатлетах, выступавших за Мирный на республиканских соревнованиях, о непростой поведении известного спринтера Федора Жиркова на Играх Манчары, когда он проиграл финал юному Вячеславу Егорову и лишился автомобиля УАЗ, выставленного в качестве спецприза, но назначенного по уполномочию именно Жиркову (кстати победитель Егоров так до сих пор этот приз и не получил), о некалечиваемом судействе многих легкоатлетических кроссов, в результате которого юные бегуны «промолоты» приличную дистанцию и финишировали в лидерах вдруг остаются за чертой призеров, о фальсификации возраста, когда старшие школьники по хитро оформленным документам своих тренеров соревнуются в младшей возрастной группе. И вот в результате этих и других критических материалов вышла устная директива о недопущении моих статей к публикации в прессе, так как они подрывают авторитет спорта в республике. Но вот о духе честной и справедливой борьбы почему-то никто не говорит.

Так вот, очередной факт произошел в Хабаровске. Еще в Якутске Вика получила легкую травму колена и тренерское руководство республики приняло решение выставить ее в спринте и в прыжках в длину, освободив от тройных прыжков дабы не давать лишнюю нагрузку на колени и суставы. Тем более, что Вика решила на этот раз взять реванш за декабрьское судейское невежество, когда, показав в двух предварительных забегах абсолютно лучший результат и в финале финишировав одновременно с хабаровчанками, судьи предпочли якутской бегунице присвоить лишь третье место. Но, кто ожидал, что на этот раз «сюрприз» преподнесут наши якутские тренеры. Причисляющие себя к педагогам вышеупомянутые тренеры Собакин и Николаев объявили в первый день, что Виктория в спринте не побежит. На недоумение, а затем и слезы Виктории ответ был прост – из Чурапчи приехала малоизвестная девочка и решено было дать возможность ей стартовать. Она стартовала. В первом же предварительном забеге финишировала последней... А Вика заставила участвовать в тройных прыжках с большим коленом. Она выступила. Стиснув от боли зубы, Дстойно. Вика вновь выиграла, оставив во второй уже раз на второй ступеньке пьедестала почета чемпионку Игр Дети Азии Нэлли Стекольникову. А потом были прыжки в длину. Толчковая нога уже работала плохо – бронзовая медаль. Окончательно травмированное колено. Извинения тренеров.

Через неделю Вика была уже в Баку. Травма дала о себе знать. В итоге два вторых места – в прыжках в длину и в якутских прыжках. Конечно, можно говорить об успехе, ведь это был международный турнир и, тем более, Вика выступала среди взрослых спортсменок. Но на душе остался неприятный осадок от произошедшего. Сколько можно нам взрослым впивать в не окрепшие умы наших детей тягу к легким победам с надеждой на покровительство взрослых наставников, не давая им возможность самореализовываться, внушать им беспрекословное подчинение зачастую бездарной стратегии тех же наставников, которые не берут в расчет, что непосильные нагрузки самым негативным образом могут сказаться на неокрепшем детском здоровье. На моей памяти конфликт с одним из физруков одной из намских школ, который устроил «прикидки» не тренированным своим подопечным на небольшие дистанции, при которых им необходимо было приложить максимум сил, чтобы войти в состав сборной школы, а уже на следующий день с утра должны были состояться районные соревнования. Или другой случай, когда другой физрук школы перед весенней эстафетой поставил Виктории условие, что если Вика не побежит 700-метровый этап в эстафете (а через 10 минут ей надо было еще бежать и кросс), то она не будет признана лучшей спортсменкой школы. Эстафету Вика пробежала и кросс тоже. Это было единственное второе место в кроссе за все старты в районе. Потому что сил уже не оставалось, а школу подводить не хотелось. Это потом родители, которые, конечно же, желая хоть как-то приобщить детей к спорту, уже позднее недоумевают по поводу жалоб детей на свое юное здоровье. А ведь тренировать наших детей начинают за одну-две недели, а то и за два дня до соревнований, а потом дети бегут длинные кроссы с огромной нагрузкой на неадаптированное к этим самым нагрузкам сердце. Кстати, впереди вновь весенние кроссы и эстафеты и боюсь, что история повторится.

У нашего района прекрасные спортивные традиции. Были и есть замечательные спортсмены: Степан Гаврильевич Кириллин, Валерий Романович Кутуков, Иннокентий Иннокентьевич Суздаков, Петр Юмшанов, Кирилл Павлов, Евгений Иванов, Анатолий Гладков, Николай Дьяконов, Анастасия Дьячковская, Юрий Эверстов, Ион Васильев, Семен Охлопков... Да всех и не перечислишь. Они подняли авторитет намского спорта на высокий уровень, а многие и сейчас достойно представляют наш район не только на республиканской, но и на всероссийской арене. А что дальше. Как обстоят дела с юношеским спортом, кто придет на смену нашим именитым спортсменам? Ответа нет. Можно надеяться только на волевую борьбу, шахматы и шашки. А что касается мас-рестлинга, гиревого спорта, национальных прыжков, легкой атлетики – то здесь в голову приходят не радостные мысли.

Вот так. Хотел написать об успешном выступлении Виктории Шестаковой на международных соревнованиях, а получилась краткие мысли о педагогике, и состоянии спорта в нашем районе. Что ж, я призываю читателей откликнуться и высказать свое мнение на затронутые темы. А в итоге скажу, что Вика в настоящее время готовится к отборочным соревнованиям на Юношеские Олимпийские Игры и юношеский чемпионат Европы.

Первый тренер Виктории Шестаков В.Н.

БЫЛААНГА КИЛЛЭРИЭХХЭ

Көнники бириэмэбэ дьон-сэргэ спордунан утумнаахтык дьарыктанан эрэллэриттэн киһи үөрөр. Оннук да буолуохтаах. Билигин бириэмэбэ эмп-томп көстүбэттигэр, сыаната бараханынан дорубуйабытын бэйэбит эрдэттэн көрүнэн, хамсанын наадатын эпитигинэн-хаамытынан билбипит ыраатта. Ама ким наадыйбат буолуорай кытаанах дорубуйага, үчүгэй көрүннээх буоларга. Итини ситиһэргэ улахан туох да наада суох — күүстэх санаа. Үлэ күнэ күннэтэ хас сарсыарда аайы хамсанынан сафаланахтаах, бириэмэ булан нэдиэлэбэ үстэ аһылаабакка бэдэйэн сүүрөр оһур бэрт буоллаа дии. Киһэ утууйуох биэр чаас иннинэ телевизор көрө олорон былчыннары илбистиэххэ, имэрийиэххэ, сүрэх диэки сүһүөхтэринэн. Биэр бириэмэбэ утууйу, туруу — дорубуйа энкилэ суох сорҕото.

Итини таһынан спортивной күрэхтэһиллэргэ, телевизорга көстөр спортивной бириэһилэри сылдыа-көрө сатыахха наада. Манна эмиз өй-санаа, эт-хаан сайдыыта эрчиллибиккэ, күрэхтэспиккэ тэҥнээр, аутогеннай эрчилли — санаа күүһүнөн. Өрүүтүн кыайыахтаахпын, толоруохтаахпын диэн күүстээх санаабын өрө тутта сырыт.

Манньк күүстээх спортивной санаалаах, олохун спорка анаабыт киһинэн Дьяконов Николай Семеновиһы ааҕабын. Советскай-партийнай үлэһит, мелодист, музыкант, ырыаһыт, үнүкүүһүт, дэгиттэр спортсмен Көбөкөн орто оскуолатыгар өр сылларга физругунан үлэлээн, элбэх оҕону спорка угууйан ииппит оҕолоро нэһилиэк чииһин ветеран спортсменнар билгигин да күрэхтэһиллэргэ көмүскүү сылдыаллар.

Нэһилиэк спортивной олоһор өр сылларга умнуллубат суолу-иһи хаалларбыт Дьяконов Н.С. аатын үйэттигэр туһунан көптөһүи барыта ыраатта.

2004 с. Дьяконов Н.С. 70 үбүлүөйдээх сааһыгар Скрыбыкиннар дьэ кэргэн сүүрэн-көтөн, тэрийэн маннайы улус таһымнаах мини-волейбол күрэхтэһитин үрдүк таһымнаахтык ыһыпыттара. Онтон ылата сылын аайы ытытылар.

Скрыбыкиннар дьэ кэргэн Дьяконов Н.С. тулайах хаалбыт кыргыттарын бэйэлэрин оҕолорун курдук көрөн-истэн, иитэн, үөрэттэрэн үлэһит дьон буолалларыгар көмөлөспүтүөрүнэн дьон махтаһын ытыахтарын ылааллар.

Н.С. Дьяконов баара эбит буоллар быйыл 75 сааһын туолуо этэ. Быйылы үбүлүөйдээх күрэхтэһиигэ 19 хамаанда кэлэн күөн көрүстэ. Икки күннээх тыҥа-

аһыннаах киирсии кэнниттэн уопсай хамаанданан 1-кы миэстэни Көбөкөн, 2-һи Нам селота, 3-һү Алпааны ылдылар.

Күрэхтэһиигэ барыта 12 номинация оонньоно. Хаһаайыннара: бастыг оонньооччулар — Тимофеев Александр (Нам с.), Орлова Саргылана (Көб.), бастыг оһооччулар — Потапов Николай (Хат.), Свищева Мария (Арбын), бастыг көмүскээччилэр — Гоголев Павел (Көб.), Эверстова Варвара (Алпааны), бастыг туруорааччылар — Акимов Александр (Нам с.), Матвеева Наталья (Көб.), эдэр оонньооччулар — Попов Слава (Арбын), Исакова Вика (Көб.), ветеран оонньооччулар — Кульбертинов М.А. (Көб.), Скрыбыкина Н.С. (Көб.).

Анал бириэстэри туттардылар: «Баһыкы» сылгы кооператива — Елисеев Михаилга (Көб.), СДК коллектива Потапова Ренатага (Арбын), Максимовтар дьэ кэргэн ветеран оонньооччуга Олесов Денис Денисовичка, Гоголев М.Г. дьэ кэргэттэрэ эдэр оонньооччуга Попов Славага (Арбын).

Эр дьонго хамаанданан оонньоуга иккис миэстэни ылбыт Хатырскы иккис хамаанда оонньооччулара өр сыла оройун почтаһын чалаһына, М.К. Аммосов аатынан онна «Көбөкөн» совхозтар парткомнарынан үлэлээбит Бугаев Н.Ф. сионнээр кэлэн оонньоон аймахтарын, барыбытын да үөртүлэр.

Күрэхтэһиини музыкальнай эҕэрдэнэн киирээттилер «Хотугу сулус-2008» конкурсу I ст. лауреата Вика Исакова онна «Хотугу сулус» республикатааҕы конкурсу хас да сылын лауреата, улустааҕы гран-при хаһаайына Кирилл Матвеев. Күрэхтэһиигэ Дьяконов Н.С. эдьийтэ Евдокия Семеновна, балта Татьяна Семеновна онна кийиитэ Платонова Зоя Романовна тыл эттилер, махтаһарын биллээрдилэр.

Күрэхтэһиини олохтоох дьаһалта, оскуола, ОдьКХ, СДК коллективтара тэрийсэн ыгыттылар. Спортсменнары икки күн миннигэс аһынан 11-с кылаас оҕолоро, төрөһүттэрэ аһаттылар.

Күрэхтэһии энкилэ суох, сүрдээх чииһинэйдик барытын сайлан ыгыттылар кылаабынай судья Исаков П.Е. — дьаһалта спортинструктор онна нэһиликтэр хамаандаларын судьуйалара. Инникитин бу улахан күрэхтэһии Көбөкөн нэһилиэгин олохтоохторо улустааҕы спорткомитеттан спортивной былаанга киллэрэлэригэр көрдөһөллөр. Эһиил көрсүөххэ диэри.

Дьөгүөр ОРЛОВ, Көбөкөн

Понедельник, 27 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 00.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Жди меня
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Застава Жилина»
 22.30 Д/ф «Кристина Орбакайте. Дочка матери»
 23.30 Познер
 00.50 Гении и злодеи
 01.20 Х/ф «Деловая девушка»
 03.10 Х/ф «Каникулы семьи Джонсон»

Вторник, 28 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Застава Жилина»
 22.30 Судите сами
 23.50 Х/ф «Отрыв»
 01.20 Х/ф «Умереть молодым»
 03.10 Х/ф «Скажи что-ни-

будь»
Среда, 29 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20, 04.10 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Т/с «Жаркий лед»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Застава Жилина»
 22.30 Человек и закон
 23.50 Х/ф «Осада»
 01.50 Х/ф «На самом дне»
 03.30 Т/с «Внезапная удача»

Четверг, 30 апреля
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
 13.20 Детективы
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Хочу знать
 15.50 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20, 04.20 Т/с «След»
 19.10 Пусть говорят
 20.00 Поле чудес
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Застава Жилина»
 22.30 Легенды «Ретро FM»
 01.00 Х/ф «Эдвард-Рукиножницы»
 02.50 Х/ф «Небесные всадники»

Пятница, 1 мая
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 06.10 Х/ф «Город мастеров»
 08.00 Х/ф «Платки»
 10.10 Х/ф «Весна на Заречной улице»
 12.10 Х/ф «Крамер против Крамера»
 14.00 Х/ф «Королева бензokolонки»
 15.30 Х/ф «Пес Барбос и необычный кросс»
 15.40 Приют комедиантов

17.20 Х/ф «Самогонщики»
 17.40 Праздничный концерт «Здравствуй мир, здравствуй друг!»
 19.10 Х/ф «Операция Ы, и другие приключения Шурика»
 21.00 Время
 21.20 Клуб веселых и находчивых
 23.40 «Ромео + Джульетта»
 01.40 Х/ф «Ливень»
 03.30 Х/ф «Поцелуй смерти»
 05.00 Т/с «Внезапная удача»

Суббота, 2 мая
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 06.10 Х/ф «Теща»
 07.20 Играй, гармонь любимая!
 08.10 Мультфильм
 09.00 Слово пастыря
 09.10 Здоровье
 10.10 Смак
 10.50 Д/ф «Путешествие с Донатасом Банионисом»
 12.10 Х/ф «Операция Ы, и другие приключения Шурика»
 13.50 Ералаш
 14.20 Х/ф «Репетитор»
 16.00 Х/ф «300 спартацев»
 18.00 Д/ф «Леонид Каневский. Приключения сыщика»
 19.00 Кто хочет стать миллионером?
 20.00, 21.20 Х/ф «Валерий Харламов. Дополнительное время»
 21.00 Время
 22.20 Прожекторперисхилтон
 22.50 Футбол. Чемпионат России. VII тур. «Спартак» - «Динамо»
 00.50 Х/ф «Люди икс - 2»
 03.20 Х/ф «Исчезновение»
 05.10 Т/с «Внезапная удача»

Воскресенье, 3 мая
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 06.10 Х/ф «Тревожное воскресенье»
 07.40 Служу Отчизне!
 08.20 Мультфильм
 09.10 Умницы и умники
 10.10 Непутевые заметки
 10.30 Пока все дома
 11.20 Фазенда
 12.10 Д/ф «Татьяна Самойлова. Пятьдесят лет одиночества»
 13.10 Т/с «Две судьбы. Новая жизнь»
 19.00, 21.20 Две звезды
 21.00 Время
 22.20 Что? Где? Когда?
 23.30 Х/ф «В долине Эла»
 01.40 Х/ф «Уолл-стрит»

06.55 Футбол.
 07.20 Хоккей.
Среда, 29 апреля
 10.30, 19.30 Хоккей.
 12.45, 15.00, 19.20, 23.25, 03.40, 06.45 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Скоростной участок
 15.10, 02.40 Дневник чемпионата мира по хоккею
 15.25 Футбол России
 16.30, 09.40 Футбол.
 17.00 Волейбол.
 18.50 Путь Дракона
 21.55 Плавание.
 23.35 Гран-при с Алексеем Поповым
 00.20 Хоккей.
 04.00, 06.55 Футбол.
 04.30 Футбол.
 07.20 Хоккей.

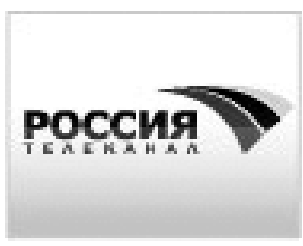
Четверг, 30 апреля
 10.25 Хоккей.
 12.45, 15.00, 19.15, 23.25 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Гослото
 14.40 Рыбалка с Радзишевским
 15.10, 23.35 Дневник чемпионата мира по хоккею
 15.25 Гран-при с Алексеем Поповым
 16.30 Хоккей.
 18.45 Точка отрыва
 19.25 Футбол.
 21.25 Скоростной участок
 21.55 Плавание.
 00.10 Хоккей.
 02.40 Футбол.
 04.40 Футбол. Кубок УЕФА.
 06.40 Футбол.
 07.30 Хоккей.
 09.50 Профессиональный бокс. Джошуа Клотт (Гана) против Заба Джуды (США)

Пятница, 1 мая
 10.50, 15.25, 20.05, 01.00, 07.25 Хоккей.

13.00, 15.00, 17.45, 00.20, 03.15, 06.40 Вести-спорт
 13.10 Профессиональный бокс. Келли Павлик (США) против Бернарда Хопкинса (США)
 14.30 Точка отрыва
 15.10, 03.35 Дневник чемпионата мира по хоккею
 17.55 Футбол.
 19.50 Рыбалка с Радзишевским
 22.20 Футбол. Кубок УЕФА.
 00.30, 06.50 Футбол России.
 03.30 Вести-спорт.
 04.10 Хоккей.
 10.00 Футбол.

Суббота, 2 мая
 12.00 Баскетбол. НБА.
 15.00, 18.55, 23.55, 03.10, 07.15 Вести-спорт
 15.10, 03.30 Вести-спорт.
 15.15, 03.35, 06.40 Дневник чемпионата мира по хоккею
 15.35, 09.25 Летопись спорта
 16.05 Точка отрыва
 16.35, 19.05 Хоккей.
 21.25 Футбол.
 21.55 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины.
 00.10, 04.10 Хоккей.
 02.40 Футбол.
 07.30 Футбол.

Воскресенье, 3 мая
 10.00, 16.20 Хоккей.
 12.20, 15.00, 18.40, 23.55, 03.10, 07.15 Вести-спорт
 12.30 Баскетбол. НБА.
 15.10, 03.30 Вести-спорт.
 15.15 Страна спортивная
 15.45 Гослото
 15.55, 03.35, 06.40 Дневник чемпионата мира по хоккею
 18.55 Футбол. Премьер-лига.
 20.55 Профессиональный бокс. Вахтанг Дарчинян (Австралия) против Кристиана Михареса (Мексика)
 21.55 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины.
 00.10, 04.10 Хоккей.
 02.40 Футбол.
 07.25 Футбол. Премьер-лига.
 09.25 Профессиональный бокс. Рикардо Уильямс (США) против Даиро Эсейласа (Колумбия)

Понедельник, 27 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55, 12.10, 14.40 Х/ф «Большая перемена»
 10.50, 17.50 Дежурная часть
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.30, 14.20, 17.25, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Мультфильм
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Участковая»
 22.50 Мой серебряный шар
 23.50 Вести+
 00.10 Х/ф «Нулевой вариант»

Вторник, 28 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55 Д/ф «Эдита Пьеха»
 09.50, 11.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 10.50, 17.50 Дежурная часть
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»
 15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Участковая»
 22.50 Д/ф «Русский крест»
 00.25 Вести+
 00.45 Х/ф «Клошар»

Среда, 29 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!

27 апреля, понедельник
 17:00 Прямая трансляция с торжественного заседания Госсобрания (Ил Түмэн) РС(Я) с участием представителей общественности г. Якутска, посвященного Дню Республики
 19:00 «Республика Саха (Якутия)» Видеофильм
 19:20 «Максим Аммосов» Документальный фильм
 19:50 «Хоодуттар суолларынан»
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Железная нить Республики»: ОАО «Железные дороги Якутии»
 21:45 «Сахам сирэ барахсан» Концерт
 22:35 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

28 апреля, вторник
 6:35 «Аныгы дыахтар мэтириэтэ» («Бэрдьигэс» ТВ) (по г. Якутску)
 7:00 «Новый день»
 17:30 Мегапроект «Якутгазпрома» (ТВ «Панорама»)
 17:45 «Клипмейкер»
 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «День Республики в с. Хатырык Намского улуса»
 18:50 «Тыа сирэ»: Сааскы булт. Аһаҕас эфир
 20:00 Программа «Улуус» показывает: Алпайховский филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Эргимтэ»

08.55 Д/ф «Парни из нашего «Городка»
 09.55, 11.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»
 15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 17.50 Дежурная часть
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Участковая»
 22.50 Исторические хроники
 23.50 Вести+
 00.10 Х/ф «Игра на миллионы»
 02.00 Горячая десятка

Четверг, 30 апреля
 05.00 Доброе утро, Россия!
 08.55 Д/ф «Неоконченная песня. Юрий Гуляев»
 09.50, 11.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 10.50, 17.50 Дежурная часть
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.25, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.45 Мультфильм
 13.00 Т/с «Гонка за счастьем»
 14.40 Т/с «Марш Турецкого»
 15.35 Суд идет
 16.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Участковая»
 Филиппа Киркорова
 01.20 Х/ф «Бедные родственники»

Пятница, 1 мая
 06.05 Мультфильм
 07.00 Х/ф «Вокзал для двоих»

21:15 «Реальный шаг»
 21:30 «Кэпсиэ»
 22:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
29 апреля, среда
 6:45 «Улэ-уөрүү аргыстаах эдэр саас...» («Хотун Булүү» ТВ) (по г. Якутску)
 7:00 «Новый день»
 17:30 ДТРА «Полярная звезда»: Дневник юнкора
 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Бизнес-формула»
 18:40 «Социум» прямой эфир
 19:30 «Парламентский вестник»
 20:00 Программа «Улуус» показывает: Анаабырдаабы филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Большой репортаж»: Тропа зависимости...
 21:30 «Клипмейкер»
 21:50 «Служба 02»
 22:20 ТВ-спорт: Хаар айан-2009
 22:35 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа (по спутниковой системе распространения)

30 апреля, четверг
 6:25 «Ырыабын аныбын Аммабар...» («Амма» ТВ) (по г. Якутску)
 7:00 «Новый день»
 17:30 «Геван»: IV конгресс оленоводов мира
 18:00 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 18:20 «Пожарной охране-360 лет»
 18:40 «Клипмейкер»
 19:00 «Правительственный час»
 20:00 «Улуус» программа көрдөрөр: Хагаластаабы филиал
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Лик»
 21:30 «Реальный шаг»
 21:45 «Мэнгэ бырайыактар-

их»
 09.35 Х/ф «Испытание верности»
 11.50 Х/ф «Путешествие во влюбленность»
 14.00, 20.00 Вести
 14.20 Вести-Москва
 14.30 Праздничный концерт из Государственного Кремлевского Дворца
 16.20 Х/ф «Москва слезам не верит»
 19.15, 20.15 Х/ф «Не отрекаются любя...»
 23.05 Х/ф «Казино «Рояль»
 02.00 Х/ф «Отсчет убийств»

Суббота, 2 мая
 05.20 Х/ф «Жаворонок»
 06.50 Вся Россия
 07.00 Сельский час
 07.30 Диалоги о животных
 08.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
 08.10, 11.10 Вести-Московская область
 08.20 Военная программа
 08.45 Субботник
 09.20 Х/ф «Три талера»
 11.20 Национальный интерес
 12.20 Х/ф «Афоня»
 14.20 Вести-Москва
 14.30 Субботный вечер
 16.20, 20.15 Х/ф «Билет в гарем»
 23.50 Х/ф «Дикий, дикий Вест»
 01.50 Х/ф «Полночь в саду добра и зла»

Воскресенье, 3 мая
 05.45 Х/ф «Мы с вами где-то встречались»
 07.25 Смехопанорама
 07.55 Сам себе режиссер
 08.40 Утренняя почта
 09.15 Х/ф «Три талера»
 11.00, 14.00 Вести
 11.10 Неделя в городе
 11.50 Городок
 12.20 Сто к одному
 13.15, 14.20 Праздничный концерт, посвященный Дню внутренних войск МВД РФ
 15.05 Измайловский парк
 17.00, 21.05 Танцы со звездами
 20.00 Вести недели
 21.15 Специальный корреспондент
 21.45 Х/ф «Сюрприз»
 23.45 Звуковая дорожка
 01.35 Х/ф «Шанхайские рыцари»

га-олохтоох кадрдары»
 22:00 «В мире профессий»
 22:10 «Төлкө түөрээ...» II ч. (по спутниковой системе распространения)
 22:40 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
1 мая, пятница
 11:00 Прямая трансляция с празднования Первомая в г. Якутске 2:15
 17:00 Трансляция с празднования Первомая в г. Якутске
 19:45 «Истиний, дуу байааным ырыатын...» II ч.
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа
 21:00 «Аал-луук мас»: Ааҕар балаҕан
 21:30 «Клипмейкер»: Музыкальный пикник
 22:30 «Саха Сирэ — Якутия» Информационная программа

2 мая, суббота
 17:00 «Геван»: Юбилейный слет оленоводов п.Ючюгей
 17:30 «Истиний илдьит»
 18:30 «Тарбаахатын астыаха»
 19:00 «Муниципалитет»
 19:30 «Үөрэх эйгэтэ»
 20:00 «Субботний вечер на НВК»
 20:30 «Сардаана»
 21:00 «Клипмейкер»
 21:15 «Простые истины»
 21:45 «Иэйэр кут дьүгүскээнэ...» Дьөгүөрэптэр үбүлүүйдээх киэһэлэрэл ч.

3 мая, воскресенье
 17:00 ДТРА «Полярная звезда»
 17:55 «Түннүк»
 18:25 «Истиний илдьит»
 18:45 «Сага кэм»
 19:05 «Реальный шаг»
 19:20 «Sakha Next People»
 19:40 «Клипмейкер»
 19:55 ТВ-спорт: Чемпионат РФ по мас-рестлингу
 21:30 «Иэйэр кут дьүгүскээнэ...» Дьөгүөрэптэр үбүлүүйдээх киэһэлэрэл ч.

Понедельник, 27 апреля
 10.25 Хоккей.
 12.45, 15.00, 19.15, 23.25, 02.45, 06.40 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Путь Дракона
 15.10 Вести-спорт.
 15.15, 23.35 Дневник чемпионата мира по хоккею
 15.30 Плавание.
 16.55 Хоккей.
 19.25, 11.30 Стрельба из лука.
 19.55 Футбол. Премьер-лига.
 21.55 Плавание.
 00.25 Футбол.
 00.55 Волейбол.
 03.05 Неделя спорта
 04.10 Хоккей.
 06.55 Рыбалка с Радзишевским
 07.10 Летопись спорта
 07.45 Баскетбол. НБА.
 09.40 Баскетбол. НБА.

Вторник, 28 апреля
 12.00 Страна спортивная
 12.45, 15.00, 19.15, 23.25, 06.45 Вести-спорт
 13.00, 14.15 Зарядка с чемпионом
 13.15, 13.55 Мультфильм
 13.40 Мастер спорта
 14.30 Летопись спорта
 15.10, 23.35 Дневник чемпионата мира по хоккею
 15.25 Неделя спорта
 16.25 Хоккей.
 18.40 Скоростной участок
 19.25 Футбол. Премьер-лига.
 21.20, 09.25 Футбол России
 22.25 Плавание.
 00.10 Хоккей.
 02.40 Баскетбол.
 03.30 Волейбол.
 04.35 Футбол.

ПАМЯТЬ

Прошло сорок дней, как не стало среди нас Аммосовой Валентины Ивановны, отличника культуры РС(Я), стипендиата национального фонда РС(Я) «Возрождения»...

Ее отличала широта профессионального кругозора, знание специфики работы, способность проявлять творческий, комплексный подход к работе.

жировки новых работников. На занятиях «Школы мастера» проводились консультации, тренинги: «Составление проектов», «Платные услуги», «Инновации в библиотеках»...

Ежегодно издавались «Календарь знаменательных и памятных дат», Календарь «Книголюбивый», которые пользовались неизменным спросом населения.

лиодвижение: Семейное чтение», мастер-класс «Использование новых информационных технологий в деятельности библиотек»...

Валентину Ивановну всегда отличали глубокие знания дела, профессионализм, широкая эрудиция, творческий поиск.

Распоряжение 21.04.2009 N 422-р О ЗАПРЕТЕ ДВИЖЕНИЯ АВТОТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ НА ТЕРРИТОРИИ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «НАМСКИЙ УЛУС»

Распоряжение 21.04.2009 N 416-р О ПРОЕЗДЕ АВТОТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ ЧЕРЕЗ ЛЕДОВЫЕ ПЕРЕПРАВЫ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ НАМЦЫ — ХАТАС, ХАТЫРЬК — ФРУНЗЕ

ПОРЯДОК КОЛОНН организаций, предприятий и учреждений для праздничного шествия, посвященного празднованию всемирного дня солидарности трудящихся

КЭРИЭСТЭБИЛЛЭР

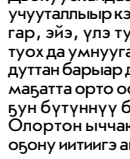
БАЛТЫМ, ЭДЬИЙБИТ СЫРДЫК КЭРИЭТЭР

Күндүтүк саныыр, таптыр балтым, эдйийбит, эбэбит, РСФСР, ССРС үөрэдириитин туйгуна, методист-баһаатый, педагогический үлэ, комсомол, партия ветерана...

1998 с. Хамабатта орто оскуолатыгар маңнайгы кылааска үөрээн кирбитэ. Алын сунууэх кылаастарга туйгунук үөрэммитэ, саахматтырыын себулүүрэ...

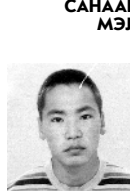
онтон интернакка олонор, Бөтүгү 8 кылаастаах оскуолатын бүтүрэн баран 1963 с. армияга энтэнгэ сылдыан кэлэн, 1966 с. Намнаабыр профтехучилищега суоппардар курстарын 1967 с. ситийилээтикти бүтүрэн, бабарар бааһын дээ толору ситийэн, специалист буолан...

еврна б.дь. кулун тутар 12 күнүгэр ыарахан ыарыытан олохтон барыта түөрт уон хоно оуста.

Сүөппар буолар баба санаатын толороруу 9-с кылаас кэнниттэн Дьокуускайдаагы 11 Н-дээх лицейгэ үөрээн кирбитэ. Тапталлаах аята эмикс өлөн, ийитэргэ көмөлөөрү, дурда-хаха буолаары, Намга кийизги оскуолаба 11-с кылааска үөрээн кэлбитэ.

Сыл — хонук, дэ бу сылларга төһөлөөх хотонор, ичкили этээстээх дьэлээр, оскуолар тутуллубуттары Нам дыно бары көрөбилэ сылдыбыт. Онон биһиги Михайлыт сэмэ кылаастаах кырибтиһин биһиги улахан кыиэни туттабыт.

САНААБЫТЫГАР, СҮРЭХПТИГИГЭР МЭЛДИТҮҮҮННЭХ Бу орто дойдуга киһи олобор көрсөр саамай ыар күнэ — төрөптү оһонук күн сириттэн сүтэри...

Ийэтэ, эдйийэ, убайа, балта Б.дь. муус устар 24 күнүгэр биһиги дьиз кэргэн аба баһылыга Новиков Михаил Михайлович арахан ыарыыга ылларан күн сириттэн маппыта номнуо 40 хонуга буола оуста.

Тапталлаах ырааппыт, таайыт Ядрев Николай Романович бэс ыйын 13 күнүгэр Нам оройуонун Уөдэй нэһилиэгэр күн сирин көрбүтэ.

Редактор КАСЬЯНОВ В. Г. ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной- издательской ситим — 41332

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» государственной учреждение. Маасабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын туһунану хонтурооллур уонна регистрациалыыр РФ бөчээккэ Госкомитеттын СР региональной управлениельгар 2003 с. бас ыйын 20 күнүгэр регистрациаламмыт нүөмөрэ — ПИ №19-0428.

«Энсиэли» хаһыат редакционнай-издательскэй ситимигэр талылына уонна тангылына. Хаһыат Дьокуускайга «Якутия» медиа-холдинга ОАО бөчээттөннэ, Орджоникидзе ул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бөчээт. Лиис. Көңүл сыананан атыһыланар Индекс — 54889. Тиража — 2575 Бөчээккэ илии баттанна — 12:00 ч. 24.04.2009 Сахааһын №-рэ — 32